

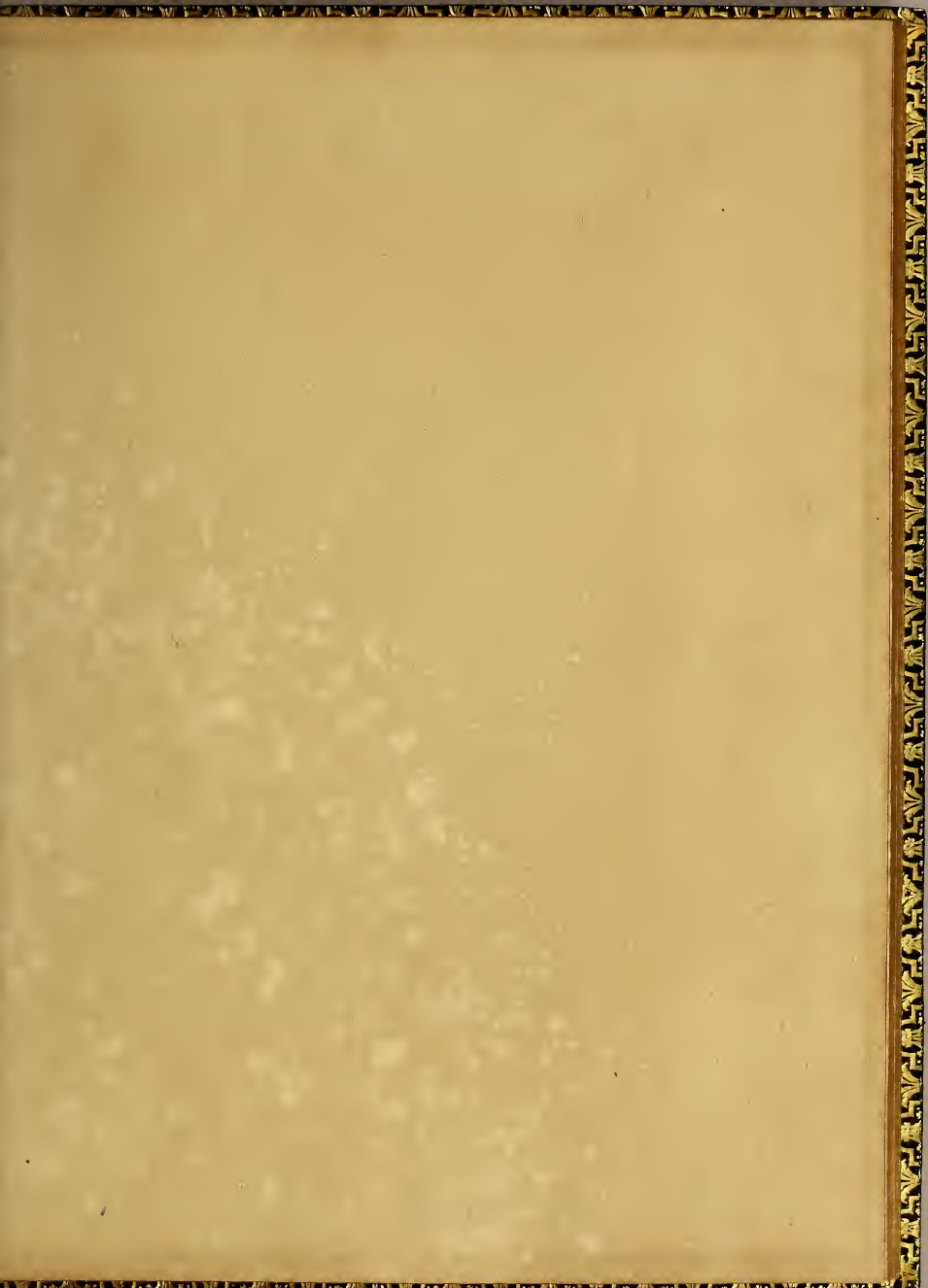

John Carter Brown.

BOUND BY HEKING
9. NEWMAN ST

1844 — *Journal N° 4.*

—

Part of the ... of ...
... of ...

Comes 8

Duplone

In laudem Serenissi
mi Ferdinandi Hispaniæ regis / Bethi-
cæ & regni Granatæ / obsidio / victoria / &
triūphus / Et de Insulis in mari Indico
nuper inuentis

In Bēthicū triūphū: cōgratulatio S. Brant.

Sī Fernande tibi possent mea carmina / laudis
 Ferre aliquid: vel te concelebrare tamen:
 Exigeres id iure tuo. ꝓ Bēthica nuper
 Tu virtute tua / regna vetusta capis.
 Quæ iam mille / minis paucis / amissa ꝓ annos
 Machmeti dirum sustinuerunt iugum.
 Subdita cunq; tibi dūtaxat Tarracon esset:
 Iam subit in titulos Bēthica magna tuos.
 Victa etiam ꝓ te Lusitania: ferre tributum
 Cogitur: atq; tua sunt tria regna manu.
 Ordine tu certo / patriā prius esse fidelem
 Fecisti: atq; duces sponte subire iugum.
 Deinde satisfaciens tituloq; / bonoq; paterno:
 Hispanos omnes tu facis esse tuos.
 Tanq; tenes quicquid pyrenæo clauditur arcu:
 Abluit & si quos magnus Iberus agros.
 Quicquid ab extremis disternat oceanus vel
 Gadibus: addo etiam regna reperta mari.
 O patria / o foelix Germania: si tibi reges
 Aut fortuna pares: aut deus ipse daret.
 Credo equidem / cunctus nostris sub legibus orbis
 Iam dudū foret: & clymmata cuncta soli.
 Cōqueror ah qd enī: cū Rex modo Maxmilianus
 Romanū caput & sit decus imperiū.
 Qui maiora quidē iam dudū facta patraisset:
 Sī sibi tuta foret debita quæq; fides.
 Et faciet maiora fide: modo fata secūdent
 Et sua disponat prospera quæq; deus.

12
Caroli Verardi Casenatis Cubicularii Pontificii in
historiam Baticam ad R. P. Raphaelem Riarium
S. Georgii Diaconum Cardinalem.

Præfatio

QUoniam felix ille venerande præsul: & iam pridē
ab vniuerso christiāo orbe: mille votis exp
tatus nunciū Romā puenisset: quo cogni-
tum est urbē Granatā: cū omniēius regno: quod
per octingētos fere annos: impio Magmedis domi
natu oppressum fuerat: iugo seruitutis excusso: in
christi libertatē erectum / nūc tandem in potestatē
ac ditionē Fernandi & Hellisabes christianissimo
rum Inuictissimorūq; Hispaniæ Regis ac Reginæ
deuenisse: memet cōtinere nō potui: quin arrepto
calamo summā saltem huius rei litteris mādarem:
præsertim cū ob eam causam Pontifex ipse Maxi-
mus: Senatus apostolicus: Populusq; Romanus / tā
ta victoriā exultans: quibuscunq; posset modis: le-
ticiæ suæ signa mōstraret. Templis omnibus sacra
fierent: Supplicationes per dies complures ad cun-
cta puluinarā cōstituerentur: Gratia deo immor-
tali ac diuo Iacobo Hispaniarum patrono ad aras
omnis agerētur: Vrbe tota longissimus sacerdotū
ordo diuinis hymnis & gratulationibus persona-
ret: Noctem lampades flāmis vincerēt: Interdiu

aa ij

ludí per omnia fere cōpita celebrarentur. Hic tau-
rorum venationem: quos expediti Iuuenes Iaculis
aut ensibus cōficerent: populo æderet: Ille pugnā
equitū leuis armaturæ qua potissimū Mauri vtun-
tur: exhiberet: Alius expugnationem vrbis Grana-
tæ cum summa omniū referret voluptate: Tu vero
omniū magnificetiam longe supergressus: quo sin-
gularem animi tuī lætitiā: quā ex hac christiānæ re-
ligionis amplificatione cœperas: & simul amorem
obseruantiaq̃: quibus inclytos illos principes pro-
sequeris: ostenderes: speciosissimum currum: quo
iūdem de Baudelí Granatæ rege triumpharūt: tan-
to sumptu & apparatu: tantaq̃ pompa & splendo-
re induxisses: vt Senatus populuscq̃ Romanus ve-
teres illos maiorū suorum triūphos iam pridē secu-
lis nostris incognitos nunc demū spectare sibi vide-
retur: & simul in circo in gentibus propositis præ-
miis celeberrimos ludos: in quibus equites grauis
armaturæ longis inter se hastis cum summa popu-
li voluptate cōcurrerēt: pluribus diebus ædidisses.
Itaq̃ ego tantoꝝ vestigia secutus: quo & ipse p vi-
rili pte interiora animi mei gaudia: quo pacto pos-
sem cunctis aperirem: & simul nostrorum tempoꝝ
foelicitati quodā modo gratularer: vnus dūtaxat
diei: quo videlicet Vrbs Granata Baudelí regis bel-
lo iam fracti famq̃ fatigati deditiōe recepta est: a-
cta cōplexus sum: historiāq̃ interlocutoribus pso-
nisq̃ ita cōtexui: atq̃ distinxí: vt totam rem ita vtí

gesta est: posset Populus Romanus nō solū aurib⁹
p̄cipere: verū etiā oculis intueri: eāq; tuo amplissimē
Antistes: cui omīa debeo: nomīni dicaui: tuoq;
acerrimo iudicio castigandā subieci. tibi enī vtpo-
te Regiē illoꝝ maiestati deditissimo: & qui ī primis
hac nostra tempestate ingenuis faues: & de eoꝝ stu-
diis ac scriptis iudicare potes: id muneris potissimū
debebat. Eam igitur cū tu magnope p̄basses:
cōfestim temporario / in tuis magnificētissimis ædi-
bus / excitato theatro: recenseri agiq; curasti. Tāto
autē patrū ac populū silentio & attentione excepta
est: tātusq; fauor ac plausus subsequutus: vt iam du-
dū nihil æque gratū ac iucundum auribus oculisq;
suis: oblatū fuisse oēs faterent. Quod ea potissimū
causa cōtigisse crediderim. q̄ res erat p̄ se ipsa gra-
tissima: & excellētis virtutis / q̄ Rex & Regina præ-
diti sūt: cōmemoratio: nobilibus & bene institutis
animis nō iucūditissima esse nō potest. Eandē histo-
riā: nō tam meę famę (quæ perexigua esse potest)
q̄ Regiē glorię studēs: eodē te hortāte: vna cū nō-
nullis carminibus: quæ Bartholinus Verardus ne-
pos & alūnus meus: facili & copioso adolescēs inge-
nio: me auctore lusit: vulgandā putauī: quo reliqs
etiā populis christiani noīs: qui dū agerēt interesse
nequiuērūt: tam præclaræ victoriæ. tātāq; virtutis
splendor illucesseret: possentq; hoc exēplo: admo-
niti reliqui Reges / ac principes nrī: intelligere q̄nto
gloriosius salutarisq; sit: p̄ religiōe nostra tuenda

vel amplificanda aduersus eius hostes arma sumes
re: q̄ pro leuibus & caducis fortunæ muneribus (vt
sæpe solēt) inter se digladiari. Vale Pręsul optime:
humanitatis / ingenii / & modestię columen.

Argumentum

Ebus suis Rex Maurus cū diffideret:
Suos amicos consulit: variantibus
Sententiis quoq; / incertus dimittitur.

Mox nunciū aduentu Thurcarū principis:
Spondentis illum inuafurum Trinacriam
Cum vere primo: confirmatur plurimum:
Diemq; lætum hunc / statuit in conuiuio
Luxu parato regio traducere.
Sed illud omne perturbauit gaudium:
Speculator hispanorū Regem nunciāns
Vrbem continuo decreuisse inuadere.
Post paulo Regis Numidarum litteris
Permagna pollicentis sibi auxiliā
Erectus animo. præfectum cum copiis:
Hostilem mittit qui contundat impetum.
Sed territus postremo vxoris somnio:
Exercitusq; internitione cognita:
Bello fameq; fractus: ac demum omnibus
Rebus iam desperatis. ad clementiam
Confugit hostis: urbem / seq; tradidit.

Fernandus & coniunx summa cum gloria:
Granata & omni illius regno potitur.

Prologus

*Optimum
Magnum*

S Alutem primū Spectatores optumi
(Quoꝝ frequētia: vultuqꝫ maxume
Lator sereno) vobis summam nuncio.

Aures mihi dein si dabitis propicias:

Qua huc gratia prodierim: paucis eloquar.

Apporto non Plauti/aut Neuii comedias:

Quas esse fictas scitis omnes fabulas.

At nouam vobis veramqꝫ fero historiam:

Per quam licebit nosse: vt summi principes

Fernandus & coniunx/ domuerūt Bæthicam:

Regniqꝫ Granatā caput: & finitimis

Terrorem populis adiecere Imperio:

Quod/ fabulis si in uictis: tantam capere

Soletis pleno voluptatem pectore:

Quid quaeso res vbi narratur verissima:

Cognitioneqꝫ digna: vos facere addecet!

Præsertim cum vlla hic tyrannoꝝ scelera.

Non sitis audituri: aut fastus regios:

Intolerandam vel bonis superbiam:

Quæ saepe describi solent tragædiis.

Neqꝫ audientur lenonum hic periuria:

Seruorum technæ: aut meretricum blandiciæ

Auara non vsquam lena hic inducitur:

a a iij

Miles ve gloriosus: aut sycophanta impudens:
Edax ve parasitus: vel matrona impudens:
Paterue durus: aut amator cupidus:
Et reliqua: quæ in Graiis nostrisq; comicis
Spectata prebent voluptatem plurimam.
Verum pudica/honestaq; hic sunt omnia:
Summoq; cuncta perfecta consilio
Virtute semper duce: fortuna comite:
Fides/boniq; mores/ & probitas vigent:
Nullus superbiam: nullus auariciae est
Locus relictus: aut foedis amoribus.
Vos i taq; /virtutem qui facitis maxumi/
Fauere nostrae decet huic historiae:
Animumq; summo aduertere cum silencio.
Requirat autem nullus hic comediae
Leges vt obseruentur/aut tragodiae:
Agenda nempe est historia: non fabula:
Adeste iam æquis animis: & pernoscite
Maurorum Rex en qui foras egreditur.
Suis cum consultoribus: sibi quid velit.

Baudelis Maurorū Rex/Hallatar/Ser-
raia/Habdisbar: consultores.

Rofecto quanto magis magisq; cogito: tã
to mihi res nostra duriore in loco esse vide-
tur: dabitq; nimirū hic Rex Hispaniæ no-
bis magnū malum: cui quod remediū inueniam:

5
aut quid cōsiliū capiam: nescio. Ita nobis omnia ad-
uersa: hostibus p̄spera cōtigere. Quicquid tentau-
imus frustra fuit. Spes haecenus vanā: conatus ir-
riti fuere: Fame / omniūq; rerū inopia premimur:
hostis adest: Instat: nullā requiem fessis pr̄bet. In
vna deditiōe spes omnis ostendit: Quā tamen ita
abominor: vt emori per virtutē facius putem: q̄ ho-
stibus ludibrio esse. Proinde vos: quos semp̄ sup̄re-
mos habui comites consiliorū meorū: quiq; aetate
ac longo rerū vsu plus sapitis: mihi quid agendum
sit: consulite. Nam ego quidē ita sum animo per-
turbato: tot me excruciat curę: vt quid mihi / regno
q; meo expediat: nō satis dispicere possim. Igit̄ tu
Hallatar: qui dignitate praestas: edissere nobis qd
sentias. **HALL.** Graue onus optime Rex meis
humeris imponis: qui me iubeas imparatum tanta
de re ex tempore dicere: maluissimq; vt hi collegae
mei: priores sententiā dixissent: quo plus ad cogitā-
dum spaciū haberem: & simul eorū prudētia instru-
ctus: ad dicendū paratior accederem. veꝛ quando
ita iubes: parebo: atq; animi mei iudiciū paucis ape-
riam. Nō clam me est Inclyte Rex: quot damna /
quot incōmoda / quot clades (quorū nō postrema
pars fui) in hoc diuturno & calamitōso bello: ab ho-
stibus passi sumus. verū nō vsq; adeo vires imperiū
tui fractae sunt: spes opesq; cōciderūt: vt nisi dedi-
tionē feceris: salus desperāda sit. Nam p̄ deū imor-
talē: primū cōsidera robur ac multitudinē militum

tuorū sexaginta milia & eo amplius lectissimoꝝ ac
fortissimoꝝ peditū: vrbe suo firmo pꝛesidio nō ex-
uta: in aciē educere potes. Cīcūspice hūc splen-
dorē equitū: quātus sit in eis vigor: quāta rei mili-
taris sciētia: q̄ ad pugnandū pꝛmpti: & ad decipiē-
dum hostem edocti sint: meditare. Deinde cogita
quāta subsidia ab Rege Numidiæ: Mauritaniaꝝqꝫ
principibus: & ab ip̄o Thurcaꝝ Impatore sperare
merito possis. An est verissimile: hoc inclytū regnū:
quod ī vltio Europę angulo: tāta cū nra: atqꝫ adeo
oīm Mahumetis sectatoꝝ gloria: & summa cōtra
christianoꝝ ignominia: annos circiter octingentos
pꝛseuerauit: eos passuros nūc opprimī: pessundari:
atqꝫ deleri! At enim dices: cur tā diu subsidia: si vlla
missuri fuerāt: distulerūt: & donec in extrema con-
stituti essemus necessitate: expectādū putauerūt?
Multę possūt esse causæ: quę illos ab hoc honesto
ac debito officio / quę nos latēt: retardarūt. Sed illa
in apto est: q̄ existimarūt nos nris opibꝫ ac viribꝫ:
vt maiores nostri fecerūt: ad resistendū hosti para-
tos satis esse: neqꝫ fieri vnqꝫ posse crediderūt: vt tot
opida: tot castella: tot vrbes arte ac natura muni-
tas: pugnacissimo milite: instrumēto bellico: omni
qꝫ reū copia instructas: tā cito amitteremus. Nunc
vero cū res nras in angusto sitas esse: atqꝫ in id pꝛpe-
deductas discrimē animaduertērīt: vt nisi celeriter
succurrat: aut turpis deditio: aut dirū huius vrbis
excidiū: cū maxia oīm nostrū strage sit futuꝝ: ve-

6
rissimile nō est. Mauros potissimum: qui in pximo
sūt: nō totis viribus in auxiliū nostrū descensuros:
cū præsertim eos nō lateat incendiū nostrū ad eos
pertinere. In puerbio est: Tua res agit paries cum
pximus ardet. Num enim sperare possunt Regē ac
Reginā Hispaniaꝝ: quorū hī sūt spūs: ea (si de ho-
stibus verum fateri libet) magnitudo animi: vt vni
uersus orbis eorū cupiditati satis esse non possit: si
tuo indyto hoc Regno p victoriā (quod dñi omen
auertāt) potient: quieturos esse: & nō statim omni
bus imperiū sui viribus: totaq; belli mole in Africam
trāmissuros? Quare tuā istā Rex animi magnitu-
dinē atq; cōstantiā mirifice laudo: q; præstare existi-
mes: p virtutē emori: q̄ de ditionē facere. Nā qd est
aliud hostibus: præsertim christianis: quibus cū tā-
to odio dissidemus: se dedere: q̄ in miserā / turpē /
ac ppetuā seruitutē se ac liberos posterorūq; oīs suos
tradere? Quod si nos amici forsan deseruerit: auxi-
lia sperata defecerint: virtutiq; nostræ fortuna inui-
derit: nōne præstabilius est viroꝝ more pugnares
occumbere: & nō incruentā hostibus victoriā re-
linquere: q̄ aut exutos libertate (quā nemo bonus
nisi cū anima simul amisit) in prædam & ludibrium
trahi: aut veluti pecudes ab hostibus trucidari? Sa-
guntini in hac terra hispania (vt in historiis memo-
riæ proditum esse accepit) quo Romanis: quibus
cum foedere & amicicia iuncti fuerant: fidem serua-
rent potius quā se Hannibali dederent: immani in
foro excitato rogo: se suosq; atq; in sup opes omēs

uare nō possit. Quid est enī quod nobis spem vllā certā prēbere videatur: siue hostiū opes ac vires. siue nostras diligēter pensitauerimus? Nonne omīa victoriā illis polliceri: nobis pñiciē: & huic vrbi ex cidiū: nisi nobis mature consuluerimus: minitari vident? Reminiscere quæso (licet molestū sit) quotiens p hosce decē annos: quibus dirū hoc bellum frustra propulsare conamur: exercit⁹ tuus fusus fugatusq; sit: quotiēs castra capta atq; direpta. Quot castella: quot opida. quot vrbes: quæ adeo manu & natura munitæ fuerāt: vt hostes: nisi a cælo venirēt: cōtēnere posse viderent: partim vi & armis. partim terrore subactæ. in potestātē hostiū deuenirint: Ad quod oppidū vnq̄ hispaniæ Rex admo uit exercitū: quod non cœperit: quid concupiuit: quod nō affecutus sit: quocunq; se cōtulit: virtutē eius fortuna comitata est. Quid nunc opus est: vt dāna: iacturas: clades & calamitates: quas interim passi sumus: cōmemorem: cum eas: etiam si cupias obliuisci nō possis: & hoc nihil aliud foret: q̄ obdutum paulisper vulnus exulcerare. Hæc igit̄ omit tamus: cōsideremus si placet hostis potentia. Longum esset referre quot vrbes: quot prouicias: quot regna possideat. At nō habundāt iis rebus quæ bello vsui sunt: immo præter ceteras prouincias: iis re fertæ sunt maxime. vt enim omittam q̄ frumētī vni ceterarūq; rerum ad victum pertinentium hispania feracissima est: & equoꝝ mltitudine ac pñicita

8

te reliquas anteit puincias: Sicilia que Fernādo pa-
ret: frugū mater appellat: Equos mittit oīm bellia-
cosissimos. Calybes / ferrū / tāta copia sufficiūt: vt
inde in ceteras orbis partes asportet. Auro vero:
quo nō minus q̄ ferro bellū administratur: hostes
habundare quis dubitet? Cum Tagus & alia nōnul-
la eorū flumina harenis aureis fluere dicant. Nam
de militū numero quid attinet dicere? cum tanta se
illī sponte multitudo offerat: vt plures quotannis
sint domū dimittendi: q̄ ad bellū cōuocandi. Qua-
le vero & quantū sit eorū robur: quæ in cōmitten-
do praelio alacritas & audacia: In perseuerādo cō-
stantia: quantus in dimicando mortis cōtemptus:
vt aut vincere aut mori parati sint: sapius q̄ e re nra
esset experti didicimus. At dicet fortasse quispiam
exercitus ipse inuictus est. fateor. Sed duce & impa-
tore: qui illum norit regere: indiget. vtinā ita esset:
nam nō foret necesse nos nūc tāta cū sollicitudine:
& animi anxietate his de rebus consultare. Sed ha-
bet (habet inquā) ducē: cui nulla earū rerum: quæ
in perfecto & cōsummato imperatore exigunt. de-
fit. imo adsint omēs cumulatissime. Inuita hoc in
loco versatur oratio mea. cogitur enim de acerrimi
infestissimiq; hostis nostri laudibus differere: sed
tantas vires habet veritas: vt etiam ab inuitis ho-
stibus veram confessionem extorqueat. Quæri-
tur in summo Imperatore rei militaris scientia. At
Rex Hispaniæ in armis (vt ita dixerim) natus: ibi

adoleſcentiã: ibi iuuentutem: ibi mediã ætatem
exercuit. Nam pene puer: bello: quod cum Barci:
nonẽsibus & aliis populis deſciſcentibus a patre ge
ſtum eſt: paternis auſpiciis militauit: in quo diffi
le dictũ eſt (vt memorãt) quantã indolem virtutis:
quot ſigna fortitudinis: magnanimitatis ac futuræ
probitatis oſtẽderit. Eo vero adhuc prætextato cũ
Luſitaniã Rex magni vir animi ac virtutis vniuer
ſam fere Hiſpaniã citra Iberum: inſinito pene exer
citu inũdaſſet: ac fauẽtib; pluribus eius regni prin
cipibus & tetrarchis. iam Caſtellæ regno tanq̃ opi
mẽ prædeꝑ incubaret. Fernãdus: hoſtis nũc noſter:
tãta celeritate: tãta virtute: tãta deniq; foelicitate il
lum ex Caſtellæ regno expulit: vniuerſam Hiſpani
am: quæ ad ſe dotis iure ſpectabat: recepit ac paca
uit: vt nõ homo: ſed numen aliquod de celo dela
pſum tantũ bellũ: tã inſtinũ: tantis viribus omni
ex parte ſubnixum tam breui confeciſſe videretur.
Nobiſcum vero cum decimũ iam annum: & quidẽ
ſemp victor pugnauerit: quod genus belli: quæ di
micatio: quæ diſciplina militaris: quæ calliditas: aut
in cõparandis hoſti inſidiis: aut deuitandis: & cete
ra id genus: ei ignota eſſe poſſunt: ac non aſſiduo
vſu pcepta & cognita? Virtutes Imperatorias quẽ
ris? At quanta ſit Fernandi in ſubeundis periculis
constantia: in rebus moliendis efficiendisq; veloci
tas. in negociis laboris patientia. in agendo indu
ſtria. in prouidendo cõſiliũ: Ad hæc quãta ſit eius
aĩ mignitudo. mortis cõtẽptio. verẽ gloriẽ laudiſq;

cupido. solertia. innocētia. rebusq; in omnibus tē-
perantia: & nos ip̄i maxima ex parte sumus expti:
& tot victoriæ maxima eius virtute summa cū glo-
ria partæ declarant. De Auctoritate in Rege præ-
fertim / superuacaneum est dicere: quem omnes fo-
cī ac populares colunt ut deum: nostrī metuunt vt
pestem. Iam vero fœlicitate quanta is esse putan-
dus est: qui fortunā ipsam in omnibus bellis: in po-
testate habuisse videatur? qui omnia sua cōsilia ita
gubernarit: p̄spereq; perfecerit: vt ad extollēdum
exornandūq; ex hominibus cū virtus & fortuna cō-
tendisse credantur. Cōsideremus porro aduersum
hæc omnia: quæ p̄sidia belli: quæ spes nobis sūt re-
liqua. Virtuti tuorum militum fidere nō potes: cū
omne robur exercitus: superiorib⁹ bellis / & Malacē-
si Bastensiq; potissimū cladibus amiseris: vt enim
quisq; fortissimus & audacissimus fuit: ita prim⁹ in
acie cecidit. Si non virtus: at multitudo fortasse mi-
litum tibi auget animos. sexaginta milia peditum:
& eo amplius: vt Hallatar noster dixit: in acie edu-
cere potes. Sed hæc si ad exercitum hostiū compa-
rentur: quid sunt: aut quid possunt? In quo etiam
illud inest incōmodū: quod quo maior est turba:
eo citius: si nō bello: at fame ac peste: conficietur.
Cōferre vtriusq; exercitus inter se duces: odiosum
sane est. Sed si verū fateri volumus. licet Rex sis cō-
silio prudēs: in proeliis audax ac manu promptus:
non potes tamen cum Fernando iure comparari a

quo sepius victus: & semel captus: quantum ille in bello valeret: tibiq; præstaret: tute ipse sensisti. Extrema vero auxilia tam diu frustra expectauimus: vt stultum esse putem in eis spem vllã ponere: præsertim cū ita ferro / fame / incōmodisq; omnibus vrgeamur: vt bellum trahere: diutiusq; ea expectare non detur: In præsentiq; nobis deliberandū sit: vt aut omnes moriamur: aut deditiōnē faciamus. Et profecto licet vtrunq; sit durū: tamen si ex duobus malis: minus eligendum est: deditiōnem potius faciendam suadeo. Ad quod potissimum te hortari debēt: Regis ac Reginæ hispaniæ tum singularis humanitas / mansuetudo / facilitas: Tum summa in promissis constantia & fides: & aduersum eos: qui se sponte dederūt: inaudita clemētia. nã eos tam benigne tam indulgēter tractare dicūtur: vt nō seruatorum (quod iure belli possent) sed amicorū & sociorum quodā modo loco habere videantur: eosq; suis legibus atq; institutis: suo ritu ac cerimoniis viuere patiantur. Vt igitur in pauca cōferam. cum neq; ipi: ad resistendū hostis potētia ac virtuti pares simus: neq; diutius obsidiōnē / ferro ac fame vrgentibus / tolerare possim⁹: neq; in externis auxiliis: iā pridē frustra expectatis: spem habere debeamus. Cōtraq; liceat plurimū benignitati & clemētiæ Regis ac Reginæ confidere: q̄ primū deditiōnem faciendā esse cēseo. BAV. Dic tu abdisbar. ABDIS. Tam multa sunt in vtrāq; ptem & ab Hallatare a-

10
animose: & a Serraia dicta sapiēter: vt illis auditis
magis sim animi dubius: q̄ si in inītio mihi senten-
tia dicēda fuisset. Itaq; cum ea res in consultationē
veniat: qua nulla maior excogitari queat: quippe
in qua de fortunis omnibus: de liberis ac cōiugibus
nostris: de vita: de libertate: de aris atq; templis a-
gatur: ego amplius delibēdū censeo. BAV. Me-
rito vos omnes laudo: nā & si vestrīs variis senten-
tiis: satis me incertum dimisistis: tamen his hinc &
hinc auditis: videor p̄p̄modū quid mihi / Regno
q; meo expediat: posse dispicere. Quanq̄ autem in
Serraia sententiā: animus magis inclinare videtur:
tamen quia a sapientibus viris solitum dici audio:
Consulendū cūctanter: agendū vero esse celeriter.
Placet in aliū diem: iuxta Abdīsbaris consiliū: hāc
cōsultationem reiicere. Ite igiŕ vos intro: & ad suū
quisq; munus redite: ac sup̄ his etiā atq; etiā cogitā-
tes: parati estote: vt cū vos iterū cū aliis nostri Re-
gni p̄ceribus: quibus cū / placet hęc cōmunicari: in
conciliū euocauero: nihil moræ sit: quin pari cōsen-
su: recte sapiēterq; mihi consulere possitis. Tu ve-
ro Abdīsbar: ne a laterē meo discesseris. nam est:
quod te velim. ABDIS. Ego vero nusquā abeo:
& ad tua iussa præsto sum.

Speculator Ragel. Baudelis Rex. Abdīsbar.

Ubi nunc ego Regem quæram: aut quo pri-
mum intendam? Nam nunq̄ eodem in lo-
co quie scit diu: nunc vrbis mœnia lustrat:

bb ij

defensoresq; in propugnaculis disponit: nunc in arce: quæ ad defensionem oportuna sunt: parat: modo hanc portam: quæ recta ad hostes tendit: paulum egreditur: ut inde quid hostes moliantur perspiciat: aut primus audiat. *q̄* vellem eum nunc obuiam dari: ne mihi in arcem transcursu opus esset: & hoc amplius ad lassitudinem adderetur. BAV. Abdisarbar. Quem video horsum tendere: est ne hic speculator Ragel: an non est? ABDIS. Certe ipse est. BAV. Non temere esse arbitror: & sic festinat. Hei mihi mihi. ABDIS. Quid times? BAV. Quia per hæc tempora: ita sum assuetus audire quæ nolo: ut semper cum nunciu quempiam conspicio: mali quid animus presagiat mihi. Heus Ragel. Quo peras? RAGEL. Hem. Quis me vocat? BAV. Respice ad me: & scies: RAGEL. Opportune ad te ibam. Salve Rex. BAV. Quid affers? leta ne: an tristia? RAGEL. Non hercle certum scio qualia sint. Illud dicam: quod vidi. BAV. Expedi. RAGEL. Iam. Verum sine me: si libet: vel paulisper respirare: nam præ cursu vix loqui possum. BAV. Mos gerat tibi. Eia eloquere iam. RAGEL. Eloquor. Cum essem in specula: ad eamque partem: que ad mare vergit: oculos conicerem: prospexi quosdam nouo habitu: quem nunquam ante hac videram: horsum ad moenia tendere: statimque cucurri: ut id tibi nunciarem. BAV. Amici ne an hostes esse visisunt tibi? RAGEL. Nescio. illud scio: & prope-

rantes veniebant. BAV. Hostes sunt igitur. ABDIS. Qui scis an iccirco properet: ne Hispanoꝝ: (qui omnia fere circum obsident) custodias elapsi: iterum in eorū infidias inciderent: ab iisq; caperentur. BAVDELIS. Omnia timeo: & quid timeam nescio. ABDISBAR. Desine quaeso male suspicari: & ad eas miserias: quas res ipsa: & aduersa hec tempora ferunt: metum & sollicitudinem (vt reor) vanam adicere. BAVDELIS. Cedo Ragel: qualis fuit habitus iste quem dicis? RAGEL. Censen me potuisse ex specula tam cito omnia considerare ac pendere? Illud tibi affirmare possum: q̄ eorum habitus propior nostro q̄ Hispanico visus est. ABDIS. Rex ne dubita: nam nisi me animus fallit: amici sunt. BAVDELIS. Ita deus faxit. Sed opportune adest Bomilcar alter speculator. ABDIS: Hic te certiozem reddet.

Bomilcar. Abdisbar. Baudelis Rex.

Quis me vnq̄ fuit foelicioꝝ nūcius? Nemo hercle quisq̄. Nam tantum boni Regi apporto: q̄tum a dis vix audeat optare. Sed vbi eum quaeram? quem perconter? ABDIS. Audin tu illum? BAV. Audio: sed quid dicat nō satis intelligo. ABDIS. Lætus est. BAV. Ita videtur. Heus Bomilcar. BOMIL. Haud mirum est reuocari properantem de via. Quis me vult? BAV. Is qui tibi imperare potest. BOM. Hem. saluus sis Rex. te ipsum quaerebam. BAV. Quid est Bomil-

bb iij

car. quid affers? BOMIL. Affero nuncium: cuius te maxime participem fieri velles: si scires quatum in eo sit boni. ABDIS. Dixin tibi te frustra timere? BAV. Explica ergo quamprimu quid apportes: & metum: in quo nunc sum: adime. BO. En adimo. Legati Thurcaꝝ Imperatoris ad te cum muneribus veniunt. BAV. Quis id scis? BO. Quippe qui ex ipsis audiui. Nam: ut diligentis speculatoris poscebat officium: illis visis: curavi ut scirem qui nam essent: & quid ferrent: quibus cognitis ad te quamprimu aduolavi. BAV. Diligentiam tuam laudo. O summe reru opifex gratias tibi ago: quod ex tot vnus tandem laetus allatus est nuncius. Abdisbar: propera illis obuiam: atque huc ad me quamprimum eos adduce. Nam ubi intus quae opus sunt facta: impauro: mox huc reuertar: ut legatos hic coram omnibus honorifice excipiam: quo populus qui iam diffidebat rebus suis ac nostris: horu aduentu aliquotulum a malis respiret. Vos ad speculas vestras redite: atque heus curate: ut ita diligenter obseruetis: quae apud hostes gerantur omnia: ut ne musca quidem illic se commouere possit. quin a vobis statim certior fiam.

Legatus Baiazit Imperatoris Thurcaꝝ.

Abdisbar. Baudelis Rex Granatae.

O Ici non potest quanta me coeperit voluptas postquam Granatae moenia perspexi. Tot enim pericula maris ac terrae in tam longa peregrinatione passus sum: ut nunquam me huc incolumen

12

peruenturę putarę. ABDI. Nō mirum si gaudes.
Quid est enī iucundius: q̄ extra p̄icula positū: p̄e-
teritorę laborū recordari. Sed Rex egredī. LEG.
Salue optume Rex. BAV. Et vos saluete. LEG.
Magnus Thucraz Imp̄ator cū his litteris ad te nos
ire iussit: quas vbi legi mādaueris: quod veniamus
explicabimus. BAV. Lege has Abdīfbar. ABD.
Cedo: Soltan Baiazit magnus Thucraz Imp̄ator
Baudeli Granatę Regi. S. P. D. Qui tibi has red-
didit familiaris noster est magnę apud nos auctori-
tatis & gratię: ei mādauimus: vt nōnulla n̄ris verbis
tibi nūciaret. Quare fidē ei habeas: & quę ex eo ac-
ceperis: putato ex me ipso accepisse. Vale ex vrbe
n̄ra Cōstantinopoli. x. kl. Octobris. LEG. Optu-
me Rex magno animi dolore nup̄ affect⁹ est incly-
tus imperator Thurcaz: q̄ accepit ex tā munito &
viris / armis / equisq̄ affluētī regno: nihil tibi reliquū
esse p̄æter hęc vnā urbem imperiū tuī domiciliū: &
tot quondam Regum potētissimorum fortissimo-
rumq̄ parentem: quos ferunt vnīuersę Europę: po-
pulisq̄ Christiani nominis sæpe terrori fuisse. Reli-
qua omnia oppida / castella / vrbes / puīnciasq̄: par-
tīm bellī impetu & terrore perculsas deditōne fa-
cta: partīm & maiore quidē ex parte: vi ferroq̄ ex-
pugnatas ac direptas: in hostiū tuorę: imo cōium:
deditōnem iusq̄ cōcessisse: metuendūq̄ esse: nisi tibi
alīud succurrat: me cū magna tua tuorūq̄ clade:
& simul Mahūmetis sectatorū ignominia: aut ho-
sti succumbas: aut turpē deditōnē facere cogaris.

Cunq; animaduerneret: hoc incendiū: nisi celeriter
extinguat: aut saltē subductis fomētis immīnuat: ;
facile posse latius diffundī: & Affricā primo: deīna-
de etiā Asiam fortasse corripē: statuit ad cōmune
incendiū extinguedū: cōibus quoq; viribus occur-
rere: & p virili pte: tibi regnoq; tuo: q̄ posset ope:
nō deesse. Itaq; nos huc ad te legatos misit: q̄ ver-
bis eius polliceremur: primo quoq; tpe: quo tempe-
stiuū esset ad nauigandū mare: eū ingētī classe Sī-
ciliam Sardinīāq; inuasur: & ita illic omnia igni fer-
roq; vastatur: vt Hispaniē Rex: suorū clade pcul-
sus: & in diuersa distractus: ab hoc affecto & ppe-
iam cōfecto bello desistere: suisq; opem ferre: ac po-
tius de ppulsando q̄ de inferendo bello cogitare co-
gatur. Non minus autē libenter huc ad te subsidia
impator meus mitteret: nisi p tanta terrarū ac ma-
ris spacia abs te diuisus: id sibi difficilimū periculo-
sissimūq; fore existimaret. Quā ob rē optime Rex
eius noīe te bono erectoq; aīo esse iubeo: hortorq;
vt interim has belli difficultates ac pericula: lōgæq;
obsidionis molestias / patiēter substineas: & q̄d uis
potius in animū inducas: q̄ deditiōnē facere. Id est
enim Christianorū supbiæ ludibrio esse: & in turpē
ppetuaq; seruitutē te / tuoq; tradere. speresq; deos
& homines auxiliō tibi nō defuturos: nisi p ignaui-
am / pusillanimitatemq; (quod de tātā virtutis viro
nefas est suspicari) prius tibi ipse defueris. Mune-
ra aut hęc lato aīo vultuq; suscipe: ea enim tibi de

13
more Baiazit mittit: vt sint foederis & amicitie inter
vos certissimum pignus & monumentum. BAV. In tempore
ipso Legate carissime: cum istis mandatis te inclutus
Impator tuus: & ipsa (vt reor) fata miserunt. Ita enim
eram bello fractus: tot curis fatigatus: tot malis: tot
aduersis casibus oppressus: ita spes omnes tanquam vanae
ex animo exciderant: ut iam nihil fere aliud quam de faci-
enda deditio cogitarem. Nunc quando tam oppor-
tunum subsidium mihi Baiazit pollicetur: certum est omnia
experiri: extrema quoque pati: etiam si ad humanos ci-
bos redigeremur (vt in similibus / aut forte minoribus
casibus Hierosolimitanos obsidete Tito: ac plerumque
quod alios populos fecisse tradunt (potius quam deditio-
nem facere. praesertim cum plura Impatorum tuum quam pollice-
atur: re ipsa praestitumque confidam: ea animi magnitu-
dine: ea potentia: ea postremo fide illum esse omnes
praedicant: statuique non committere: vt quando dii ho-
minesque nos adiuuant (quod bene abs te dictum est)
nobis metipsum defuisse videamur. Gratiam autem quam
pro tantis erga me meritis illi referam: in hac praesertim
afflicta fortuna nullam habeo: sed sperare debet illum
quem pie colit communem deum. qui benefacta hominum audit
ac videt: & pro meritis unicuique iusta premia tribuit.
gratiam sibi cumulatissimam relaturum. Ego vero si eius
ope (quod spero) seruatus fuero: hoc imperium: hanc
regiam dignitatem: & postremo hanc animam ipsam: quam
spiro: illi acceptam referam: memoriamque tanti beneficii
colam beniuolentiam sempiterna. Munera vero liben-

ter accipio: eaq; nō tantū vt amicitia ac foederis no-
stri: sed fidei: quā mihi seruaturus est: firmissimum
pignus: perpetuūq; monumentum inuiolata custo-
diā. Vos munera istac intro auferte: ac dicite archi-
triclino vt cœnam mihi & his nobilibus hospitibus
regio luxu paret: volo enim nos hūc diem lætum fe-
stūq; agere: & cū omni gaudio & alacritate celebra-
re. Tu vero legate cū tuis regiam ingredere: vt dū
ego sacrificiis inter sum: ac deo nro p̄ tantis meritis
gras ago paulisper requiescas: & postea simul me-
cum in cœna recreeris. LEGAT. Ego vero aclu-
bens: nam de via fessus: quiete præsertim indigeo.
Fernandus Rex: Helisabe Regina.
Petrus Mendoza Cardinalis.

Quis hoc non admiret: tanta hos perfidos
mauros præditos esse pertinacia atq; ve-
cordia: vt cum undiq; a deo circūsepti: vt
vix quisquā nisi p̄ incertos tramites & loca feris: ca-
pris pene inuia: ad eos penetrare possit: cum armis
nostris obsistere: famem diutius tolerare nequeāt:
tamen deditiōem (quam se dudum ostenderant
esse facturos) procrastinant: & animū nostrum iam
ad maiora tendentem: in hoc segni bello detineāt
occupatū! Nam si in aciem sæpe prodirent: minus
ægre ferrem has obsidendi molestias. Sed post pri-
ma illa proelia. quibus nostrā militūq; nostroq; vim
ac virtutem senserunt: semper se vallo ac moenibus
tutati sunt: nec aperti certaminis copiam vllam fe-

4
cere. REG. Sapiūt mea quidē sentētia. nā stultif-
simi forēt: si virtute ac viribus inferiores cū superiore
cōtēderēt. REX. Quid igīt faciem⁹? REG. Nemp-
pe vt cœpisti. Cū opus est fortitudine: aliisq; bellis
virtutibus: q̄bus polles plurimū: vt illis vtaris:
Cū opus est patiētia: ab q̄ nō nunq̄ (quę tua est ani-
mi magnitudo atq; ferocia) videris abhorre: eam
quoq; amplectaris. oīa enim tps habēt suū. Nunc
meo iudicio: patiētie tps est: vt videlicet postq̄ hi-
ems grauis instat: neq; manū cōserere audēt hostes
neq; sine manifesto piculo ad Urbis mœnia tāta mi-
litū frequētia: tot scorpionib⁹: balistis: tormētisq;
bellis munita: licet exercitū admouere: tuę militū
q; saluti cōsulas / & æquo aīo has belli moras pferas
CAR. Sapiēter: more suo: Regina tibi cōsulit inui-
ctissime Rex. Nā capitīs adire periculū: nisi neces-
sitas vrgeat: nō pbo. Et sane q̄to magis exupas vir-
tute: tāto æquius est reginā: atq; adeo nos oēs: qui
ex te pendem⁹: de tua salute esse sollicitos: omnes
q; casus: q̄ homini accidere pnt: maturius expende-
re: & nōnunq̄ fortunā nimīū fauētē metuere. REX
Fateor ita esse vt dicitis: sed tñ strenuis ducibus ve-
tus illud verbū in ore semp esse cōsuevit: Non sine
periculo fit magnū facinus ac memorabile. REG.
At id periculū vbi de vita agatur: te adire minime
velim: Qui scis an breui: si paulisper modo quieue-
ris: veniam hostes oratū venient: seq; cū id minus
existimes: vltro dedant? REX. Nīmīs sero id fa-

cturos arbitror: nisi eos omnibus modis & artibus
terruerimus: nisi eos nunq̄ passi fuerimus quiesce-
re: nisi postremo omnes nos aditus explorare: oēs
ad expugnationem Urbis vias tentare p̄fererint.
CARDI. Video te Rex inuadendæ Urbis cupiditate
flagrare: quod magnopere laudo. Nā id ma-
gnitudinī animi debet ascribi: verū a Reginę consi-
lio: quo te ad patientiā adhortat: non sine magna
ratione discedendū puto. Nam si tibi iucūdū est:
gloriosūq; existimas: i proeliis sepe versari: cōsyde-
res etiā oportet: nō minorē fere gloriā consecutū
esse Fabiū Maximū q̄ Scipionem. Si quidē Hāni-
balē Scipio in acie vicit: eundē antea Fabius iuue-
niliter exultantē patientia sua domuit: & vt vinci
posset effecit. Ille africanus cognōiat⁹ est. Hic im-
perii scutū: & rei Romanæ restitutor a populo ē vo-
catus. Imitatus es hactenus Scipionē fortiter dimi-
cando: imitare nūc paulisper Fabiū sapienter cun-
ctando. REX. Laudo consilium vestrum: & eo
vitar suo loco & tempore. sed mihi nūc aliud suadet
occasio: quæ pretermittenda non est: Nam & Scipio-
nem: quem me dixisti hactenus imitatū: & ve-
re dixisti: vtinamq; vt eius virtutem sequor: ita as-
sequi possem. sed Scipionem solitum dicere accepimus,
tunc esse cum hoste confiligendum: cum aut
necessitas incidit: aut obuenit occasio. REGI-
NA. Dic obsecro mi vir: quæ est ista occasio: quā
tibi in præsentia secus q̄ nos consulimus: suadere

15
dixisti? REX. Dicam: neq̄ enim fas est quicq̄ vo-
bis esse absconsum ac reconditū. sed animū aduor-
tite. REGINA. Istic sum. CAR. Et quidē ego.
REX. Explorator Didacus modo nūciauit defen-
sores paucos esse in mœnibus: eosq̄ patientia no-
stra: quia proximis diebus paulisper quiescere per-
missi sunt: factos esse multo negligentiores solito.
Idē ait se adnīaduertisse in posteriore Vr̄bis par-
te: locum quendam nō satīs munitū: muro illic ve-
tustate collapsō: sed virgultis sentibus & caprificis
obtecto. eundemq̄ locum ab hostibus negliger
custodiri: q̄ sit a castris nr̄is auersus: neq̄ ex ea pte
fuerint hactenus ab exercitu nostro vexati. REG.
Quid igitur facere cogitas? REX. Si tacueris: citi-
us audies. REG. Taceo: ac lubēs: nam mulieri de-
cus affert taciturnitas. REX. Hoc mihi sedet in a-
nimo: quando hęc se præbet occasio: belli tentare
fortunam: lectissimos milites: ex ea parte vbi lo-
cum dixi minus esse munitū: in insidiis collocabo:
reliquum exercitum: ad hanc partē: quæ castris op-
posita est: ad mœnia admouebo. hi scilicet pugna-
bunt acriter: totūq̄ in se hostium impetum oculos-
q̄ cōuertent. Interim fortasse dabitur occasio iis:
qui in insidiis erunt: mœnia defensoribus vacua ca-
piendi: in urbemq̄ irrūpendi. CAR. Profecto pru-
dentissime istud consiliū tibi venit in mentem: idq̄
magnope laudo: nam p̄spere gerendæ rei faculta-
tem omittere: extrema demētia est: REG. Placet

hoc tibi consiliū? CAR. Quid nī? cū sit plenū prū-
dentia. REG. Mihī quoq; ita videt. Sed si pugna-
re statuis mi vir. REX. Statuo quidē. REG. Ob-
secro ne ad mœnia propius accedas: vnde te balistę
aut tormenta impetere possint: nimis enim misere
ea timeo. REX. Ne timueris: deus enim cuius cau-
sam agimus: nos tuebit: pugnabitq; nobiscum. Tu
modo (vt solita es) ad ipsū: ac diuū Iacobū: quē
tam pie colis: preces fundito. cōfido enim pro ea re-
ligione ac pietate: quæ in te summa sunt: tuis preci-
bus victoriā nobis posse impetrari: quēadmodum
(vt sacra narrat hīstoria) populus Israelita Moysē
orāte vincebat. REG. Vtinā quidē digna sim quę
audiar: nā pię preces nō deerūt: sed spero poti⁹ de-
um (qui tuam sibi deditā mentem intuetur) qua nō
ad tuam: sed ad eius laudem & gloriā omēs actio-
nes/conatus/cogitatiōesq; tuas dirigit: virtutē tuā
adiuturum. REX. Ita p sua immensa bonitate: nō
p nostris meritis (quę per exigua sunt) faxit. Heus
tubicen admoneto omēs duces: centuriōes & mili-
tes nostros: ad pugnā ineundā se parent: vt cū tem-
pus preliandī mihi visum fuerit: nulla sit mora: qn
eos instructos in aciem educere valeā. Eamus iam
hinc in castra: vt ego quoq; arma induam: & mili-
tes adhorter. REG. I præ. nos te sequemur.

M Hametes explorator. Mansir custos.
Ae ego infœlix homo sum: qui nihil vnq;
nisi molesta ac tristia regi meo nunciem.

MAN. Iussit me Rex hic in porta: quæ ad hostes
spectat: dū sacris interesset/ac coenaret: assidere: &
qui intrarēt quicq; exirent: diligēter obseruare: ac si
qd ex hostiū castris noui afferret: renūtiare. HA.
Sed mihi ad Regē pperato opus est. MAN. Quis
est qui tā huc festinat: & secū nescio quid fabulat?
HAM. Vt q̄ primū Regem conueniam: & huius
qcquid est p̄ticipem faciam. MAN. Ibo obuiā ho
mini: vt sciam qd afferat: nā nisi me oculi frustran
tur: explorator est Hametes. HAM. Nisi enim is
statim: quoad potest: rebus suis ac nostris cōsulue
rit: aut poti⁹ deus quispiā nos respexerit: Actū est
illicet. perimus. MAN. O Hamete. HAM. Quis
me vult? MAN. Mansit amicus tuus. HA. Quid
est quod me velis? MAN. Quid apportes scire ve
lim. HA. Regius sum explorator: nō tu⁹: MAN.
Verū: sed tñ licet ne mihi hoc saltē scire: laeta ne: an
tristia apportes? HA. Istuc tibi vultus & color me
us: me tacente: indicare possunt. MAN. Tristia er
go sunt: nam & ora pallor occupat: & tristis ac per
turbatus videris. HAM. Bene ariolaris.

Baudelis Rex. Hametes explorator.

Rouiso qd rerū geratur: an nostri in offi
cio sint: & itē an hostes noui qcq; (vt aslo
lēt) moliant. HA. Regē oportūe video.
adibo pperere. BAV. O Hamete. HA. Salue Rex
BAVD. Quid affers? HAM. Heu me miserum.
non laeta. BAVD. Hem. Istuc haud mirum est

quippe qui per hosce annos aliquot nunquā nisi ta-
lia nuntiaueris mihi. HAM. vt res sunt: ita nunciū
esse oportet. BAV. Eloquere vno verbo quid id
siet: Nā quandoq; magis cruciant expectata mala
q̄ præsentia. HAM. Regem Hispaniæ ex transfu-
gis comperi: decreuisse exercitum omnem: cūctas-
q; belli machinas mœnibus admouere: & fortunā:
quæ hactenus ei semper arrisit: experiri suā. BAV.
Ve misero mihi. Nonne hoc monstri simile est: me
non potuisse vel diem vnum integrum lætum age-
re: Paulum gauisus eram aduentu Legati Impera-
toris Thurcarū: en statim hic nunciū perturbauit
omnia. Verum illud profecto verbum est: quod a
sapientibus dici audio: Rîsus dolore miscetur: & ex-
trema gaudiū luctus occupat. Sed quem horum fe-
stinantem video? Audalla cursor noster est. Aliqd
credo apportabit eiusmodi. Prestulabor eum hic
paulisper: nā iam hic aderit: ita in cursu velox est.
Interim cogitabo quæ mihi facto opus sunt: vt ho-
stium impetus: si urbem oppugnatū uenerint: pro-
pulssem. Nam quando tanta nobis subsidia pmittuntur:
non decet me fracto & consternato animo
esse: & cōmittere: vt prius p ignauia aut metū: ho-
sti succubamus: q̄ a Thurcarū Impatore succurrat.

Audalla cursor. Baudelis Rex

Ubi ego nunc regem quæram? qua potissi-
mum insistam via? BAV. Quam cito Au-
dalla curriculum euasit: num me hominis

7
celeritas sefellit! AVD. Regem opportune video.
Rex æternum viue. BAV. Quid est? AV. Recte.
BAV. Quid recte? AVD. Audies: Offendi modo
Tabellariũ Numidiæ regis: qui deceptis hosti-
um excubiis magno cum periculo se euasisse narra-
bat: aiebatq; cum regis sui litteris ac mandatis q̄ læ-
tissimis ad te properare. quo audito ego præcucur-
ri: vt te q̄primũ hoc afficerẽ gaudio. BAV. Vtinã
tibi vera narrarit: Sæpe enim Tabellarii (vt vulgo
dici solet) in ore mendacium: in tabellis veritatem
ferunt. Sed quicqd sit: eum ad me intro deduci cu-
rato: Nam militibus edicere volo: vt arma capiãt:
paratiq; sint: vt si hostis ad moenia propius accesserit:
& impetere & propulsare possint.

Audulla cursor. Tabellarius Numidiæ
Regis. Puer.

Hospes q̄ cito me consecutus es: nō videris
sane lassus de via. TABEL. Assuetus sum
huic labori. Nam a pũero Africam Euro-
pamq; perferendis huc & illuc tabellis peragraui.
AVD. Vere dictum est: Magni referre hoc vel illo
modo ab ip̄a adolescentia institutum esse: Sed rex
iam te expectat: ei enim aduentum tuum nunciaui.
TABEL. Vbi is est? AVD. Intus. TABEL. Fac
me ergo ad eum deduci. AVD. Ea imprimis gra-
tia hic restiti: I puer & erecta hunc in Regiam duci
to. Ibi Rex est: nam ego hic amicum paulisper vo-
lo opperiri meum: mox ego quoq; istuc cõcessero.

PVER. Præsto sum. tu me sequere. TAB. Prope-
ra. sequor. AVD. Quam gaudeo me primū Regi
aduentum huius Tabellariū nunciāsse: nam si vera.
mihī narrauit: aliquam apud Regem inibo gratiā:
q̄ primus ei id gaudium obiecerim: & simul aliquo
forsan munere (vt in talibus solet esse liberalis) me
afficiet. Sed hic meus amicus cessat diu: si ad cōsti-
tutum venire volebat: iam dudum eum hic adesse
se oportuerat. Nam quæ est hæc hominum impu-
dentia! Non satis habent amicorum vti opera: nisi
etiā eos longē expectationis mora defatigent. Sed
Rex foras exit: lætus est: q̄tum video: verus fui nū-
cius. Ego vero ad meum munus abeo. ne Rex me
hic videat ociosum. nam compellandī eum non sa-
tis idoneum tempus videtur.

Baudelis Rex.

GRatias tibi ago summe Iuppiter: q̄ me ex
alto miseratus: tãdem tot miseris gr̄mif-
q̄ nostris diuinam aliquam opem præsti-
turum te significasti. Tu enim (tu inquã) paulo an-
te Thurcæ Imperatori eam mentem indidisti: vt
infulas hostis nostrī ditioni subiectas: p̄poneret in-
uadere. Tu idem nunc Numidiæ regis oculos ha-
ctenus calligantes aperuisti: vt aliquando intellige-
ret: nō posse hoc Regnum cadere: quin secum ma-
gnam Africæ partē trahat: pariq̄ ruina inuoluat.
Tu itaq̄ hoc ei in animum induxisti: vt quod p̄ lit-
teras suas: quas modo hic Tabellarius reddidit:

18
mihí ostendít: in auxiliú nostrú: cū omnibus regni
sui viribus: terra mariq; descēdere p̄ximo Vere de
creuerit. Quare pater omnipotēs ne t̄ato tuo fauo
ri deessem: Almanforē Praefectū cū omni equita
tu: & meliore copiaz p̄te iussi posteriore vrbis por
ta exire: exercitūq; hostiū nihil minus opinantē a
tergo inuadere. Spero enī te duce: illū facile casū
victoriā inuētuz; aut saltē eatenus p̄fectuz;. vt ho
stis sibi quoq; cauēdū esse cognoscat: libētiusq; nos
quiescere patiat: interim p̄missa subsidia hic ade
rūt: & nō solū p̄pulsare bellū: sed etiā inferre pote
rimus. Nūc huc prodiū: vt p̄stō essem: si illis auxi
lio opus foret: nā reliq; oīs copiaz pars in armis est
signū a nobis expectās: aut si hostis exercitum ad
muros admoueret: vt ad resistendū paratū essem.
Sed quid est hoc? Regina ita examinata ad nos
egreditur? Non temere est. prodibo illi obuiam: vt
q̄ primum quicquid id est: sciam.

Regina Granatæ. Baudelis Rex: An
thypho somniorum coniecto.

Miserā me: q̄ timeo quorsum euadant hęc
visa somniorum? Sed eccum Regem vi
deo. Salue vir. Salue nostra spes. BAV.
Et tu quoq; salua sis mea vxor. vnde tibi ista trepi
datio? REG. Non ab re est. quia videlicet sum de
tua exercitusq; salute sollicita. BAVDE. Istuc
pudicæ: & virum suum amantis matronæ est. Sed
qd noui est: q̄ nūc magis solito sis de nobis anxia?

cc ij

REG. Dicam tibi: Nam huc ea gratia ad te pro-
diit. BAVDE. Dic quaeso quid est? REG. Acce-
pi te mandasse Almonfori copiarum Praefe-
cto vt hostes adoriretur: id nollem factum. BAV.
Cur nolles? REG. Quia praeter id quod displicet:
te tuam populique salutem in tam manifestum discri-
men coniecisse: somnium: quod proxima nocte vi-
di: maiorem in modum me terret. BAVD. An tu
somnia credendum esse existimas? REG. Quid
ni? cum & ipsa in vtraque partem multa somnia ve-
ra experta sim: & a sapientibus viris acceperim: so-
lere deos per somnium futura nonnunquam mortalibus si-
gnificare. an non in tuorum sapientium numero & somni-
orum coniectores habes? BAV. Habeo quidem. sed
raro eorum opera vtor: quamquam ipsi saepe mihi persua-
dere conantur: ne somnioque monitus negligam: enu-
merantes Almicaris: Hannibalidis: matris Phalaridis:
Sophoclis: Socratis: & aliorum plurimorum tam
philosophorum quam ducum somnia: quae non magis som-
nia quam oracula certissima fuisse contendunt. REGI.
Cum igitur somniorum veritatem tot exemplis con-
firmant: & pluribus rationibus asserere: vt credo:
possint: cur fidem illis abuegas? BAV. Non abne-
go omnino: sed non facile adducor: vt illis credam.
Sed cedo istuc tuum somnium. REG. Visa erae secun-
dum quietem videre ingenti suborta tempestate ful-
men e caelo magno cum fragore lapsu: templum: quod
Mesehit dicimus: magno motu concutere: Mahu-

9

metis & aliorum prophetarum nostrorum monumenta
ad terram dare. Indeque statim in Africam transgres-
sum: magnam eius provinciam partem depopularier.
Quo somnio exterrita: e sopore confestim corpus pro-
ripui: fuitque in animo id tibi extemplo nunciare: ob-
testarique: ne quod magnae rei hodie aggredereris: Ne-
scio quod enim animus mihi praesagibat mali: ni verita-
essem: ne me nimiam (ut ais) fidem somniis adhiben-
tem tuo more deluderet. Nunc cum accepissem te
misisse Praefectum cum exercitu: qui cum hoste con-
fligeret: diutius mihi reticendum non putavi. BAV
Prudenter fecisti: nam & si ego non soleo magnopere
huiusmodi rebus moveri: tamen nihil ommittere:
quod usus aliquando esse: & ad capiendum consilium
pertinere possit: prudentis esse existimo: praesertim
cum somnium istud tuum tale sit: ut videat negli-
gi non debere. Aduocemus igitur Antyphonem: qui
nobis hoc somnium coniectet: Nam is praeter ceteros
in hoc genere pollere existimatur. ANTY. Ec-
cum me. quid Rex iubet? BAVDE. Tun hic eras?
ANTY. Eram quidem. BAVD. Quid igitur hactenus
reticuisisti? ANTY. Quia non decet seruum: domi-
ni se colloquio impudenter ingerere: & simul quia
Reginae somnium me magnopere perturbauit. BAV.
An tu id audisti? ANT. Quid ni: qui inter hos comi-
tes tuos vna semper affuerim. BAV. Quid sentis:
aut quae te res adeo: ut ais: perturbauit? ANT. Non
vna sed plurimae. Ceterum: velim Rex ut alios quoque
cc ii j

coniectores: ac Mathematicos tuos conuoces: qui
mecum vna hoc somniū interpretentur. Nam plu-
rimorum iudiciū certius est. & dici solet: illic esse
salutem: vbi fuerint multa consilia. BAV. Nihil
opus est aliis. Nam plus vni tibi in hac arte tribuo:
q̄ reliquis omnibus. Ediffere igit̄ mihi vno verbo:
si potes: quid sibi velit hoc somnium. ANTY. Di-
cam/ licet inuitus. BAVDE. Eloquere subito.
Nam me istæc tua plus torquet mora. ANT. Fi-
nem Regni tui iam affore: hoc somnio significat̄.
BAVD. Hem. Vnde coniecturam facis? ANT.
Dicam. Tempestas: quā se vidisse in somnis Regi-
na cōmemorat: bellum est: quo Regnum tuū: tan-
q̄ agri: tempestate vastatum est. Fulmē: Hispaniæ
Rex est: qui nimirū a cœlo missus dici potest: Nā
vt vides: illi cœlum & sydera omnia fauēt. Cōcussi-
one templi & monimētōꝝ in terrā casu: portēdi au-
tumo: hanc vibem breui in hostium potestatē ven-
turam: & in ea nō amplius Mahumetis legem: sed
Christi seruata[m] iri. Postremo transgressio eiusdē
fulminis in Africam. & illa depopulatio: manifesto
significant: hac vrbe capta: bellum in Africam tra-
iecturū: Hispaniæq; Regē: ea p̄uincia impetu bel-
li perculsa atq; p̄strata: maiore ex parte potiturū.
BAVDELIS. Heu me miserū. q̄ metuo: ne eue-
niant ista quæ vaticinaris. Ita enim apte somnium
illud interpretatus es: vt non somnium: sed oracu-
lum aut historiā mihi viderer audire. Quid igit̄ fa-

20
ciam Antypho? ANTYPHO. Quid facias: nisi
vt iram dei: qui tibi nunc infensus est: si possis: pla-
care studeas: ac tibi Regnoꝝ tuo: dum licet: consu-
las. BAVDELIS. Recte mones. Sed placandoz
deorum munus ad te potissimū p̄tinet mea vxor:
quę cum religione ac pietate pręstes: facilius nobis
numina irata recōciliare poteris. REGINA. Ni-
hil faciā libentius: nō q̄ pietate superiorem me exi-
stimem: sed vt quemadmodum meo somnio mala
fata tibi cognita sunt: ita meis precibus: si fieri pos-
sit: eadem auertantur. BAVDELIS. Ita deus
faxit. abi supplicatum. REGINA. Abeo: vos
me sequimini.

Baudelis Rex. Antypho. Messī cursor.

Nunc vna spes est in exercitu nostro: qui si
bene rem gesserit: nō erit tam cito fortassis
omnino desperādū. Si male: actū est illi-
cet. Ita ne censes Antypho? AN. Quid sentire iā ti-
bi explicui. Ita p̄fecto eo somnio dei volūtātē mi-
hi perspicere visus sum: vt vix fieri posse putē: am-
plius vt leti quicq̄ aut psperinuntiet. BAV. Tace.
Iā sciemus: nū quæ in exercitu spes reliq̄ fiet. Messī
cursorē ex nr̄is: qui cū P̄fecto exierat: huc p̄perā-
tem video. p̄stolari volo: vt primus sciā: qd boni
aut mali afferat. Veh misero mihi: vt animus inter
spem & metū dubi⁹ trepidat. Estina Messī. vt mi-
hi nūc p̄iger videat. ANT. Nō mirū. Nam cupido
animo celeritas ip̄a tarda est. Sed qd p̄peras scire:
cc iiij

quæ fortasse post velles nescisse. BAVDE. Quoniam hoc more humani ingenii euenit: vt nimis miseri mortales miserias suas non properent. Messî. Satin salue? MES. Vtinam. BAVDE. Quid mali est? dic statim mihi. MES. Exercitus. BAV. Quid exercitus? MES? Tuus. BAVD. Iam teneo. fusus est? MES. Immo ad internitionē cæsus. BAVD. Heu me miserum. Perii. Interii. Nullus sum. ANTYPHO. Ne te crucia obsecro Rex. BAV. Occidit / occidit spes omnis: & fortuna nostri nominis. exercitu amisso. ANT. Quin satius est: vt dū tempus est: prius quā hostis vsus victoriâ. mœnia inuadat. seniores & proceres tuos in conciliū huc euocari iubeas: ac de eorum cōsilio: tibi regnoq; tuo: quo ad fieri possit cōsulas. BAVD. Bene mones: præfertim cum ego præ dolore vix sim apud me. Tute met igitur cura: vt Serraia cum reliquis: quos solitus sum in rebus grauioribus consulere: subito huc adsint. ANTYPHO. Curabitur. BAV. At celementer. ANTY. Iam faxo hîc aderunt.

Baudelis Rex. Messî cursor.

INterim volo ex cursore rem certius cognoscere. Dic mihi Messî: si exercit⁹ noster funditus deletus est: quonâ modo tu incolomis euasisti? MES. Dicam tibi. prælium in cōualle istac / sinistrorsum cōmissum est: me Præfectus in ædito ac tuto monte: vnde spectari possent omnia locarat: quo tibi victoriâ / aut fugæ nuncius essem.

21
cuncta itaq; vidi: & ad te propere cucurri. BAV.
Cedo. Ipse præfectus quid? MESSI. Occidit vna
cum ceteris. Strenuissimus enim quisq; in pugna ce-
cidit: pauci admodum viuî: licet grauius faucii: in
potestatem hostiũ redacti. BAVDELIS. Quid:
Rex ipse prælio interfuit? MESSI. Non interfuit
solum: sed præfuit: vidi ego illum nostrorum san-
guine madentem. per totum agmen manibus/ocu-
lis/clamore volitare: & strenui militis: & optimi si-
mul Imperatoris officia exequi. BAVD. Male est
mihî. reuertere ad tuam speculam: vt obserues: qd
hostes parta victoria moliant. MESSI. Fiat.

Baudelis Rex.

O Fortuna: quæ soles esse tam inconstans &
varia: vt in meam meorũq; cladem ac per-
nitiam cõstans & certa es? Decimus agitur
annus: ex quo nullum fere diem lætum exegi. Om-
nia semper aduersa fuere. Raro quidq; nisi turbulen-
tum: triste: ac molestum aut audiui: aut vidi. Res
dura: spes multo fuit asperior. hodie paululũ gauisus
eram aduẽtu legatorum. heu misero mihî: quã
cito ad luctum & lachrymas ea gaudia reciderunt.
Sed eccum Antyphonem: cum Serraia & reliquis
senioribus adesse video.

Antypho. Serraia. Baudelis Rex. Hali

Consultor.

Tane censetis? SERRAIA. Prorsus ita.
Nam nulla alia salutis via ostendit. BAV

DELIS. Heus Antypho. Diligens fuisti in mandatis nostris obeundis. ANTYPHO. Meo functus sum officio. Sed non fuit opus me in his convocandis magnopere laborare. Nam audita clade exercitus: quam incertis rumoribus nescio quo modo acceperant: sponte conuenerunt omnes. Iamque huc ad te ibant: te ut orarent: tandem aliquando tuum communi omnium salutem prospiceres. BAV. Audierunt ne quae gesta sunt omnia? ANT. Plura quam uellent. BAV. Vidistis ne unquam hominem infeliciorum: quam ego sum? SER. Me: atque adeo hos omnes collegas meos. quippe qui tuam ac nostram vicem doleamus. BAV. Non ita est. Nam quo meus status est sublimior: eo casus est altior: & ruina grauior. SER. Verum est. sed tu stare potes nobis cadentibus: nos te cadente: salui esse non possumus. BAV. Missa haec faciamus: quid tandem in tanta aduersitate fortunae mihi consulitis? SER. Dicant ipsi: quibus cum uel iussisti communicauimus omnia. Nam quid ego sentirem: in initio cum nondum esset subsecuta clades exercitus: tibi explicui. BAV. Dic Hali quid tibi uideatur? HALI. Me ne? BAV. Te ergo. quem ut aetate: ita prudentia ceteros ante ire par est. HALI. De prudentia alii iudicent: studium certe & fidem erga te meam: summamque in consulendo libertatem: tute nostri. BAV. DELIS. Nihil deest tibi quod ad fidum amicum: & summum virum pertineat. Sed dic quid consilium mihi capiendum sit. HA

LI. Quando ita iubes: dicam id quod mecum vna omnes isti sentiunt. Nam iam dudum inter nos hanc rem tractamus: & super ea disceptamus. BAV. Hem istuc volo: & si potes: vno verbo expedi. HA. Iam Omnes quamprimum deditioem tibi faciendam esse censemus. BAV. Hem. HALI: Quid dubitas? cum id non modo necessarium: verum etiam utile sit. BAV DE. Quo modo? HALI. Primum vides amisso exercitu & omni flore iuuentutis: nullam tibi amplius in armis spem fore: metuendumque esse ne hostis: tanta victoria elatus: moenia inuadat. Quod si fit: perimus omnes illicet. Vi enim vrbe expugnata (quod tantae potentiae ac virtutis viro erit per facile) aut mortem crudeliter oppetemus: aut in praedam miserandamque seruitutem: vna cum coniugibus & liberis trahemur. Deinde: ut hostis quiescat: quod (mihi crede) haud faciet: non intelligis hunc populum: tanta senum . puerorum). ac mulierum turba superstita: cum iam omnium nos alimentorum genera defecerint: famem diutius tolerare non posse? Nam in externis auxiliis spem ponere: ea vero summa foret dementia. Ut enim omittam: quae iam pridem frustra expectamus: illud dico: si vniuersa Asia & Africa in auxilium nostrum consurgeret: vix fieri posse: ut hanc urbem ex faucibus imminentis hostis: iam iamque absorbentis eriperet. BAV. Quae nos vis belli urgeat: & famis necessitas: fat scio. Sed ego mortem seruituti anteponeam puto.

Nam quid est aliud se dedere : quā in seruitutem se
hosti addicere. HALI. Non ita est Rex. Magni
enim referre arbitror cui te dedas. Primū Fernan-
do & Hellisabe Hispaniarum principibus subesse :
non seruitus sed libertas appellāda est. Sunt enim
(vt nostri quoque fatētur) & cōstans fama prędicat
tantę humanitatis : mansuetudinīs : atque clemētię :
tantum in summa potestate rerum omnium modū
tenent : adeo denique sunt omnibus animi & corpo-
ris dotibus ornati : vt beatius pene videantur : illis ser-
uire : quā aliis imperare. Deinde si te sponte dedideris :
non vt seruum : sed vt clientem : & amicum in su-
am fidem : qua sunt benignitate (mihī crede) reci-
pient. Rondēses : Loscani : & plerique alii : qui se spō-
te dedidere : quibus nihil pene ademptum est præ-
ter iniurię licentiā : quique pari quodammodo iure
cum Hispanis viuūt : Regię humanitatis & clemē-
tię locupletissimi testes sunt. At Malacenses (vt ali-
os sileam) qui obstinatis animis belli impetum ex-
periri voluerunt : patria capta & direpta : in catenis
per omnē Europam tracti : suo ludibrio omnes gen-
tes impleuerunt. Postremo si tibi soli consiliū cape-
res : forsan tuam istam animi magnitudinem nō im-
probarem : qua dicere soles : præstare : virorum mo-
re pugnātes occubere : quā vlli hominū subesse . Nūc
cū simul etiā deliberandū tibi sit : de cōiugibus & li-
beris : atque omni populo dītōi tuę subdito : si tibi mi-
nus parum : at illis pccas : & tua p̄tinacia nō cōmittas

vt ea illis eueniant: quæ vrbe capta victis accidere solent: quæ quidem talia sunt: vt ea fugiat ac reformidet oratio . Quare cum necessitas te: vt fateris: vrgeat: vtile sit: & nõ indecorũ tam modestis: tam mitibus: tam omni virtutum genere præstantibus Principibus colla submittere: nihil cũctandũ: quin statim deditiõnem facias: censeo. BAV. Ita vobis videtur. HALI. Non solum videtur: sed id vt facias: etiã atq; etiã obsecramus. BAV. Fiat. Nã malo vobiscum errare: q̃ mea prudentia fretus: recte sentire. Eamus igitur intro: vt oratores eligam: & ea: que ad deditiõnẽ faciendã ptinent: parem.

Gutterius præceptor maior equitũ Iacobensium. Fernandus Rex. Petrus Cardinalis.

Quod St vt dixit Rex . Non enim satis est bono Imperatori vincere: nisi etiã victoria vt sciat. REX. Et propterea quãdo hæc victoria nobis cœlitus data est: decreui: vt soleo: successus meos vrgerẽ: numinũq; fauori instare. Atq; ea gratia huc prodii: vt hinc pcul considerare: in quã potissimum muroꝝ partem machinas dirigã. qua vineæ agendæ: vbi scalæ admouedæ sint: vbi equitatus: vbi peditatus disponendi: vbi insidiæ collocandæ. GVT. Sed quis vnq̃ putasse Mauros istos aufuros esse exercitum tuum vltro lacessere: cũ plures iam menses præ timore portas vrbis egredi formidarint? REX. At suæ stulticiæ ac temeritatis debitas pœnas dederunt. Verum hoc nihil est . Cras

faxo vt nostram ac militū vim melius sentiant. Certum est enim urbem cras primo mane: omnibus viribus totaq; belli mole adoriri: indeq; nō nisi ea expugnata & solo æquata/discedere. GVT. Facile id fuerit: si tua virtute ac militum robore vt i volueris. REX. Ita spero. Sed ego hactenus hanc expugnationem distuli: q; ostendebāt hostes: quotidie fere deditionē sese facturos. Ego aut militū saluti: (quos filioꝝ loco diligo) p̄spiciens: libentius lōge obsidionis tēdia sufferebam: q̄ eos in discrimen adducerem. CAR. Rex viden tu illos vrbe exeuntes? REX. Video nūc: postq̄ oculos in eos cōieci. Sed quos nam eos fore putemus. aut quid ferre deniq;? CARDI. Nescio. nisi q; inermes horum veniūt: & si satis cerno: oliuæ ramum paciferę: manibus gestant. REX. Demiror hoc quid sit: nisi forte sint Oratores: qui veniant vt se dedant/veniam pacē q; postulēt. CARDINA. Bene sibi: si id fecerint: consulent. REX. Nescio quid inter se colloquuntur: aucupemur eorū sermonem: & eo pacto: quid veniant: sciemus. CARDINALIS Istuc optimum est.

Orator Baudelis Regis. Cardinalis.
Fernandus Rex. Gutterius.

Rofecto quāto magis magisq; cogito: tanto magis hanc deditionem laudo. CAR=

DI. Audín tu illū? Nescio quíd de deditiōe lo-
quitur. REX. Audío. ORATOR. Nam hac po-
tissimū via: salutem nobis / cōiugibus / liberisq; no-
stris parabim⁹: & urbem direptiōe excidiōq; quod
imminebat liberabimus. CARDINALIS. Non
dubium est: quantum audío: quín isti deditiōem
facturi veniant. REX. Ipsi viderint. Nam ego
vtrum malim: nescio. si enim se sponte dediderint:
militum salutē (quos in discrimen adducere nō erit
neesse) prospexero. Sin obstinato animo obsidiū
tolerare voluerint: virtutis exercendę / & adipiscen-
dę glorię latiore campum prębuerint. siquidem
magis virt⁹ enitescet: & cumulatior erit nostra glo-
ria: vī & armis expugnata Granata: quod breui cō-
sequemur: q̄ spontanea hostium deditiōe recepta.
ORATOR. Opportune Rex adest: & non prę-
uideram. Procídamus eí ad pedes. Salue Rex inuí-
ctissime: & omniū quos terra substinet: glória &
honore dignissime. Cum te non lateat q̄ graue du-
rumq; videri debeat homíni cū Regia dignitate na-
to: & ab ipsis pene incunabilis: pluribus populis gē-
tibusq; imperare assueto: alienæ se ditiōi sponte
subiicere: existimare merito potes: non sine sūma
vrgētīq; ratione Baudelím Regē hactenus nīm: de
ditiōis faciēdę (cui⁹ grā nūc ad te Magnaníme Rex
venimus) cōsiliū cōepisse. Licet enī fames / ferrū / ac
postremo reꝝ oīm difficultas ad hoc illū impellere
videantur: tamen (mihí crede) plus apud eū / nosq;

omnes opinio & quodammodo certa spes tuæ boni-
tatis: fidei: atq; clemētię valuit. Nisi enim ipse om-
nisq; populus eius ditioni subiectus te his: quas mo-
do nominauit: reliquisq; tuis singularibus virtutib⁹
erga se vsurum confideret: quiduis potius perpeti:
q̄ tibi se tradere cogitasset. Nō deerat profecto no-
bis animus: si vis ferri vrgeret: mortem fortiter pu-
gnando oppetere: aut fame ingrauescente: eā quo-
quo modo tolerare patiēter: donec aut amici pro-
missa subsidia mitterent: aut deus fortasse quispiā
nos respiceret. Verum hæc (quam dixi) opinio: &
spes de tua summa bonitate p̄suasit: vt viuere etiā
nunc Baudeli ac nobis omnibus libeat: neq; pude-
at tibi tam inclyto Regi: tam benigno misericordi-
q; victori ceruices summittere. Itaq; Baudelis no-
mine: ipsum: omnem populum: urbem: agros: di-
uina humanaq; omnia in ditionem arbitratūq; tuū
tradimus. Nunc tuum fuerit: ne illum nosq; simul
hæc spes frustretur: prouidere. Quod vt facias etiā
atq; etiā suppliciter oramus & obsecramus. **REX.**
Prudenter factum est ab rege vestro ac vobis. q̄ no-
stram benignitatem q̄ vim & arma experiri malui-
stis: quodq; nullum vobis esse ad salutem tutiorem
portum intellexistis: q̄ ad nostram fidem clemen-
tiamq; confugere. Quod ne frustra feceritis: sedulo
a nobis (bono animo estote) curabitur. **ORAT.**
Ita speramus optime Rex. **REX.** Ceterum quo
certior sim huic deditiōi nullum subesse dolum: iu-

beat statim Rex nobilium liberos obsides dari mihi: arma omnia huc transferri: captiuos ex Christianis: quotquot in vrbe sunt (quorum salus ac libertas mihi precipue cordi sunt) ad me deduci. **ORATOR.** Et hæc & alia quæcūq; iusseris: faciet: ac lubens Baudelis seruus tuus: ne dubitaueris. **REX.** Ite ergo & hæc curate. **ORATOR.** Factum puta. **REX.** Tu Gutteri: cum lecta peditum manu paratus sis: vt cū obsides dederint: & huc arma detulerint: urbem recipias: portas / arcem / munitaq; omnia vrbis loca validissimo presidio firmes. Id vbi feceris: ex summa arcis turre solita nostra signa extollito. Tibi enim tanquā præceptorī maiorī equitum Iacobensium: merito debetur hic honor & labor. **GVTTE.** Nihil vnquam in omni vita fecilibētius: q̄ hoc facturus sum: etiam si vitæ periculū: (quod nullum imminet) mihi esset ad eū dum. Nā quid mihi potest euenire gloriosius: q̄ me primum post tot sæcula: in arce Granatæ: dei nostri & tua vetricia signa collocasse! Vos commilitones mei: eia arma sumite: & mecum ad vrbis portas propius accedite: nolo enim vt vlla sit mora: quin statim: cum tempus fuerit: vrbe potiamur. **CARDI.** Quantæ tibi Rex laudī: & q̄ immortalī gloriæ hoc fore putandum est: cuius consilio / ductu / ac virtute singulari: hoc tam diuturnum: tam crudele: tam intestinum: ac visceribus ipsīs Christi fidelium inhærens: occceptum: administratum: & confectū est bellū!

Cum tantum Gutterius noster (& merito quidē)
iam nunc gloriatur: se primū Granatæ portas & ar-
cem: tuo nomīne victorem intraturū. REX. Quin
potius deo nostro: a quo emanāt bona cuncta: gra-
cias agamus. CAR. Vt piū & catholicū princī-
pem decet loqueris: & vere. Deus enim tibi eā mē-
tem indidit: vt solus eam maculā delere velles: que
iam infederat: ac p̄ tot sæcula inueterauerat in po-
puli Christiani nomīne. q̄ Mahumetis sectatores:
qui Asiam iamdudum nobis / Africāq; eriperāt:
nō modo suis latissimis terminis cōtenti nō essent:
sed in Europa / peculiari nostra / debaccharent. Idē
in suscepto: cōtra perfidos istos Mauros bello: istā
constantiam & patientiam contulit: vt nullo labo-
re: nulla inedia: nullis vigiliis: nullis deniq; incom-
modis molestiisq; frangereris. Idem in tot maris ac
terræ periculis incolumem te custodiuit: & postre-
mo ad hunc seruauit diem: vt quod maiores nostri
semper optarūt: sperauerunt nunquā: Granatam
cum vniuerso eius Regno: videas tuis armis: tuo cō-
filio: ac singulari virtute subactam: domitā: ac pa-
catam: in tuam ac Christianorum potestatem deue-
nisse. REX. Est ita vt dicis. Ego hæc & si qua
alia sunt in me: quæ digna sint laude: vni deo acce-
pta refero. Sed eccum arma exportant: obsidesq;
ad nos adducunt. dubitari nō potest: quin sint in-
genui & nobiliū liberi: ita sunt facie liberali. Heus
comites mei: illos suscipite: & curate vtp̄ uestra di-

tributi tentoria diligenter custodiantur: & simul
arma in templum referant. Hem. optime est. Gut
terius noster perbenigne in urbem recipitur. CAR
DINA. At ego istuc non aduerteram. O factū be
ne. verum aliud sperandum non fuit. REX. Sed
optimum factu est: me huc euocare exercitum ad
me. I tubicen. & Prefectos: Tribunos: Ceteriōes:
reliquoſq; ductores exercit⁹. meis verbis moneto:
vt cum omnibus copiis: tanquā si cum hoste dimi
candum esset instructis: q̄primū huc adsint. CAR
DINA. Prudentissimi (vt soles) Imperatoris of
ficio fungeris: dū ita te comparas: ita ad omnes ca
sus: tam prosperos: q̄ a duersos instructus: & mul
to ante paratus es: vt nihil quicq̄ accidere possit:
quo dicēdū tibi sit. nō putarā. Nam si hostes in fi
de māserint: tuto & honorifice cum omni equitatu
& peditatu urbē egredieris. Sin q̄s dolus aut fraus
subsit (quod vix credibile est in tantā ipsorum cla
de ac rerum omniū desperatione) paratus eris: qui
eorum perfidiam vlciscaris. REX. Dicis id quod
res habet. Sed videon ego / an non. Crucis signū in
summa arce eleuatum? & sane nisi me oculi fallunt:
ipsum est. CARDINA. Recte vides: illud ipsum
est. Iam igit̄ Arx cum urbe tota / libere in manu est
tua. REX. Adoremus eam. CARD. Iustum est.
REX. Et pro tantis erga nos meritis deo gratias
agamus. CARDINA. Acquissimum. Sed cū in
tātis rebus nullæ voces sufficiant: efficacius corde:

d d ij

cuius scrutator est deus: satisfieri poterit. REX.
Ita est. CAR. Eccum autem post crucem: diuī Ia-
cobi vexillum: ac deinde tuum elatum est. REX.
Bene istuc. Nam Diuus Iacobus Dux & aduoca-
tus noster est: & illi cum beata uirgine post deū vi-
ctoriam hanc referre debemus acceptam. CAR.
Sed præconem e summa arce silentiū sibi tubę can-
tu poscentem: uisus sum audire. REX. Et quidem
ego. CARDI. Attendamus quæso quidnam di-
cturus sit. REX. Placet.

Præco.

Uuant uiuant æterna laude atq; gloria Fer-
nāndus & Hellisabe Rex & Regina Hispa-
niarum Illustres: quorū opera: ductu: fœ-
licibusq; auspiciis: summo labore: incredibili virtu-
te: diuino cōsilio: potētissima hæc vrbs Granata: cū
omnibus prouinciis: ciuitatibus: castellis & opidis:
ei⁹ Imperio subiectis: Deo duce: Regina cœli Ma-
ria: diuoq; Iacobo Hispaniæ patrono: suffraganti-
bus: Beatissimo patre nostro Innocentio octauo .
Pontifi. Maximo liberalissime opitulāte. Ad hoc
præfulibus: Principibus: Ciuitatibusq; Castellæ: p-
se quibusq; sedulo elaborātib⁹: ex impia & tenebri-
cosa Mahumetana seruitute eruta: in veri dei lu-
men translata est & Regnum.

Cardinalis. Fernandus Rex.

Sane præmio dignus est præco: qui tā egre-
gie suo functus ē munere: licet plurima que

7
in tuam Reginæq; laudem & gloriam vere dici poterant: prætermiserit. REX. Mihi sat est recte fecisse. Nam gloria: etiam si id non agamus: tanquam umbra corpus: benefacta consequitur.

Captiui. Cardinalis. Fernandus Rex.

Benedictus dominus deus Israel: quia visitauit: & fecit redemptionem plebis suæ.

CARDINA. Canentes nescio quos audio. REX. Agmen est eorum: quos ex nostris. captos Mauri diu in cõpedibus & vinculis tenuerunt. Miserum me: vt sunt senti / squallidi / luridi / laceri / toto deniq; habitu vultus & corporis deformati.

CAR. Tales sunt: vt vix vxores & liberi eos agnoscere posse videantur. REX. Cuius mentem / vel ferream / misericordia nõ tangat: si eius oculis tam dirum spectaculum sit obiectum? Procedam⁹ paululum illis obuiam. Si enim seruitutem istam æquo animo propter fidem tulerunt: in martyrum quodammodo numerum referri possunt. CAPTI. Rex æternum viue: cui tãtum debemus: quantũ hominem hominĩ debere vix fas est. Tu enim nobis libertatẽ: quæ bonis / vita est carior. Tu patriã: qua nihil est iucundius. Tu liberis nostris parentes: Nobis liberos. Tu coniugibus nostris viros: nobis coniuges. Tu propinquos: affines / amicos / fortunas / & deniq; nosmetipsos nobis reddisti: omnia quæ ab homine optari possunt bona: simul cum libertate amiseramus: ea nobis per te hodierna die restitui

d d iij

ta sunt. Pro quibus omnib⁹ gratias tibi agere sup-
uacaneū est. Quis enī p̄ īmortalibus tuis erga nos
meritis conuenire existimet: vt tam vilī munere de
fungamur orationis? Gratia autē referre nō est nr̄g
facultatis: sed eā sperare debes ab illo: cuius vexil-
la secutus gloriosam hanc de hostibus eius victoriā
reportasti: qui pia hominū facta ex alto p̄spiciēs:
singulis p̄mīa digna munerat. Nos quod possu-
mus: te nō solū vt Regē: id quod es: sed vt paren-
tē: & si fas est dicere: deū salutis nostræ: vitē: liber-
tatis: fortunæ colemus: & dū spūs hos artus reget:
obseruabimus: REX. Neq; a vobis: neq; adeo a
quoq; hominū istas gratiarū actiones vnq; desyde-
rauimus. Id mihi iucundissimum est: vos videre li-
beros & incolumes: pro quorum salute acrius q̄ p̄
Imperii p̄pagatiōe & gloria dimicauimus. CAR.
Istuc recte. Satius quippe est & gloriosius: ciuem
vnum seruare q̄ multos hostes perdere. REX. Tu
dispensator hos in castra ad Reginam deducito: &
ablato squallore / congruentibus vestibus exorna:
nihilq; quod ad cultū aut victum pertineat: eis de-
fieri patiaris. Vos vero bono animo estote. CAP.
Quid ni simus? cum te viuū ac victorē videamus.

Rex. Cardinalis.

Opportune Reginae mentio incidit: eam cū
principe ceterisq; liberis nostris q̄ primum
huc adesse oportet: vt nobiscum vna vr-
bem ingrediatur: sitq; nunc particeps honoris & le-

28
ticiæ: ita vt hæcenus particeps sociæq; fuit laborū:
vigiliarum: periculorum. **CARDINA.** Imita
ta est Ipsycrateam: quæ virum in castra ac p omia
bellorum discrimina secuta est. Sed tua: consilio:
prudentia: animi magnitudine: longe illa superior
est. Nā de pudicitia: qua Lucretiæ par est. amore
coniugali: quo Iuliæ Pompeii: aut Portiæ Brutī nō
cēdit: reliquisq; virtutibus: quæ ad consummatam
matronā spectant: dicere superuacaneū est. **REX.**
Huī tu mihi illā laudas. Sat scio nihil tā magnifice
dici posse: quin id excellēs ac diuina illius virtus lō-
ge exuperet. Puer curre propere: ac Reginam cum
liberis/reliquoq; comitatu huc meis verbis euoca.
Sed Baudelis egreditur cum suis satrapis. Nescio
quid mœstus secum loquit̃. Cōcedamus hinc pau-
lulū ad dexterā / vt nos tardius videat: possumsq;
interea sermones eius aucupari.

Baudelis. Fernandus Rex. Cardinalis.

Quis vnq̃ existimasset: qui annos ab hinc
decem me tot diuitiis opibusq; affluentē:
tanto equitatu ac peditatu stipatum. tot
oppidis/Castellis/Vrbibus/opere ac natura muni-
tissimis cinctum vndiq; ac vallatū: omni deniq; bo-
norum copia florentem vidisset: fore aliquando:
vt in has erumnas miseriasq; quę nūc me premūt:
inciderem? O fortuna: quæ dici soles nunquam es-
d d iiii

se perpetuo bona: vt ex illo tempore: ad hoc: aduer-
sum me es perpetuo mala? REX. Hic mihi con-
solandus est: ne se adeo maceret. CARDINA.
Bene factum. REX. Nihil est Baudeli quod tã-
topere fortunam lamenteris tuam. BAVDELIS
O salue Rex inuictissime. Nuper tibi urbem cum
omnibus meis fortunis tradidi. Nunc me ipsum: cõ-
iugem: liberos: spesq; omnes meas. & si quid est mi-
hi amplius reliquum: absq; vlla exceptiõe dedo. Il-
lud dũtaxat per tuam istam dexteram victoria/ &
fide gloriosam te oro: vt cum de me: coniuge: libe-
risq; deliberare voles: non victoriam (quæ natura
infolens & superba est) sed tuum mitissimum inge-
nium: tuam solitam humanitatem: mãsuetudinẽ:
clementiam: quas egomet: dum tuus captiuus fui:
expertus sum: in consilium adhibeas: fortunamq;
cui tantum de me licuit: reuereare. REX. Exur-
ge ac bonum habeto animum. Sensisti hactenus:
quantum aduersus hostes in bello valerem: qualis
vero in pace sim: presertim aduersos eos: qui ad no-
stram fidem misericordiamq; confugerũt: posthac
senties: erisq; documento ceteris: vt expiri malint:
quid possim prodesse amicus: q̃ obesse inimicus.
Vos eum in castra comitamini: vbi curate vt hono-
rifice accipiatur. Sed heus concedite istorsum ad si-
nistram: ne is Reginam ad nos (vt video) cum co-
mitum suorum pompa aduentantem vsquam re-
moretur.

Regina. Rex Fernandus.

Alue Rex. Omnia tibi ex sententia hodie
obtigiſſe maximo pe gaudeo. REX: Cre
do. Quando quidem tu mearū omniū vo=
luptatum: honoris: & gloriæ particeps & socia es.
Introeamus iam urbem: vt eius possessione (quod
tot ſuſpiriis: tot votis nos ac maiores noſtri tā diu
optauere) tādem aliquādo perfruamur. Deoq; no=
ſtro gratias agamus: qui tot curis: tot diſpendiis:
tot moleſtiis: laboribus: periculisq; noſtris: finē ho=
dierna die imponere: fidemq; ſuam ſanctiſſimā p
nos miniſtros ſuos amplificare & exaltare dignat⁹
eſt. REGI. Iſtuc ſi grati eſſe volumus: vt certe vo=
lumus: iuſtiſſimum eſt. REX Eamus iam intro.
REG. In me nulla ē mora. Vos valete & plaudite.

Acta Ludis Romanis Innoçentio octa
uo in ſolio Petri ſedente Anno a Na=
tali Saluatoris .M. CCCC. XCII.
Vndecimo Kalendas Maii.

.j. 4. 9. 4.

NIHIL SINE CAUSA.

.I. .B.

De Insulis nuper in
mari Indico repertis

De Insulis nuper inuentis

Epistola Christoferi Colom (cui etas nostra multum debet: de Insulis in mari Indico nuper inuentis: ad quas perquirendas octauo antea mense: auspiciis & ere inuictissimi Fernandi Hispaniarum Regis missus fuerat) ad Magnificum dominum Raphaelem Sanxis: eiusdem serenissimi Regis Thesaurarium missa: quam nobilis ac litteratus vir Aliander de Cosco: ab Hispano ideomate: in latinum conuertit: tercio Kalendas Maii. M. cccc. xciiij. Pontificatus Alexandri Sexti Anno primo.

Quoniam susceptę prouincię rem perfectam me consecutum fuisse: gratum tibi fore scio. Has constitui exarare: quę te uniuscuiusque rei in hoc nostro itinere gestę inuenteque admoneant. Tricesimo tercio die postquam Gadibus discessi: in mare Indicum perueni: ubi plurimas Insulas innumeris habitatas hominibus reperi: quarum omnium pro felicissimo Rege nostro: praconio celebrato / & vexillis extensis: contradicente nemine possessionem accēpi. primęque earum: diuini Saluatoris nomen imposui. cuius fretus auxilio: tam ad hanc quam ad ceteras alias puenimus. Eam vero Indi Guanahany vocant. Aliasque etiam unamquamque nouo nomine nūcupauimus. Quippe aliam Insulam Sanctę Marię Conceptionis. aliam Fernandinam. aliam Hyfabellam. aliam

Iohānam / & sic de reliquis appellari iussi. Quāpri-
mum in eam Insulam (quam dudum Iohannā vo-
cari dixi) appulimus: iuxta eius littus occidentē ver-
sus aliquantulum processi: tāq̄ eam magnam nul-
lo reperto sine inueni: ut non insulam: sed continē-
tem Chatay puinciam esse crediderim: nulla tamē
videns oppida / municipiaue in maritimis sita confi-
nibus: p̄ter aliquos vicos & p̄dīa rustica: cū quoꝝ
incolis loqui nequibā: quare simul ac nos videbant
furripiebant fugam. Progrediebar ultra: existimās
aliquam me urbem villas ve inuenturū. Deniq̄ vi-
dens q̄ longe admodū progressis: nihil noui emer-
gebat: & huiusmodi via nos ad Septētrionem defe-
rebat (quod ip̄e fugere exoptabā: tertis etenim re-
gnabat bruma) ad austrumq̄erat in voto cōtende-
re: nec minus venti flagitantibus succedebāt. cōsti-
tui alios nō opiri successus: & sic retrocedēs: ad por-
tum quendā (quem signaueram) sum reuersus: vn-
de duos homines ex nostris in terrā misi: qui inue-
stigarent: esset ne Rex in ea prouincia / vrbesue ali-
quæ. Hi per tres dies ambularunt: inuenerūtq̄ in-
numeros populos & habitationes: paruas tamē &
absq̄ vllō regimine: quapropter redierunt. Interea
ego iam intellexeram a quibusdam Indis: quos ibi
dem susceperam: quomodo huiusmodi prouincia
Insula quidē erat. & sic perrexī oriētem versus: eius
semp stringens littora vsq̄ ad miliaria. cccxxij. vbi
ipsius insulæ sunt extrema: hinc aliam Insulam ad

orientem prospexi: distantem ab hac Iohanna mi-
liaribus. liiij. quā protinus Hispanam dixi: in eaq̄
concessi: & direxi iter: quasi per Septentrionē quē-
admodum in Iohanna ad orientē: miliaria. dlxiiij.
quæ dicta Iohāna & aliē ibidem Insulę q̄ fertilissi-
me existunt. Hæc multis atq; tutissimis & latis: nec
aliis quos vnq̄ viderim comparandis portibus: est
circundata. multi maximī & salubres hanc interflu-
unt fluuī. multi quoq; & eminentissimi in ea sunt
mōtes. Omnes he insulę sunt pulcerrime & variis
distincte figuris: peruie: & maxima arborum varie-
tate sidera lambentium plene: quas nunq̄ foliis pri-
uari credo: quippe vidi eas ita virētes atq; decoras:
ceu mense Maio in Hispania solent esse: quæ alię
florētes: alię fructuose: alię in alio statu: secundum
vniuscuiusq; qualitatem vigeant: garriēbat philo-
mena: & alii passeres variū ac innumerū: mense No-
uembris quo ipse per eas deambulābam: Sunt præ-
terea in dicta Insula Iohanna: septem vel octo pal-
marum genera: quæ proceritate & pulchritudine.
(quēadmodum ceteræ omnes arbores/ herbe/ fru-
ctusq; (nostras facile exuperant. Sunt & mirabiles
pin⁹/agri/ & prata vastissima/ varię aues/ variā mel-
la/ varięq; metalla: ferro excepto. In ea autem quā
Hispanam supra diximus nūcupari: maximī sunt
montes ac pulchri: vasta/ rura/ nemora/ cāpi feracis-
simi/ seri/ pacisq; & cōdēdis edificiis aptissimi. Por-
tuum in hac Insula cōmoditas: & præstantia flumi-

num copia salubritate admixta bomínū : quæ nisi
quis viderit : credulitatem superat . Huius arbores
pascua & fructus / multū ab illis Iohanę differūt .
Hæc præterea Hispana diuerso aromatis genere /
auro metallisq; abundat . cuius quidem & omnium
aliarum quas ego vidi : & quarum cognitionem
baheo incolę vtriusq; sexus : nudi semp incedunt :

quēadmodū edunt in lucem. præter aliquas femi-
nas. quę folio fronde ue aliqua: aut bombicino ve-
lo: pudenda operiunt: quod ipse sibi ad id negociū
parant. Carent hī omnes (vt supra dixi) quocunq;
genere ferri. carent & armis: vtpote sibi ignotis. nec
ad ea sunt apti. non propter corporis deformitatē:
(cum sint bene formati) sed quia sunt timidi ac ple-
ni formidine. gestant tamen p armis arundines so-
le perustas: in quæ radicibus: hæstile quoddam li-
gneum siccum & in mucronem attenuatum figūt:
neq; his audent iugiter vti: nam sæpe euenit cū mi-
serim duos vel tris homines ex meis ad aliquas vil-
las: vt cum earum loquerent incolis: exiisse agmen
glomeratum ex Indis: & vbi nostros appropinqua-
re videbant: fugam celeriter arripuisse: despretis a
patre liberis / & e contra. & hoc non q̄ cuipiam eorū
damnum aliquod vel iniuria illata fuerit: immo ad
quoscunq; appuli: & quibus cū verbūm facere po-
tui: quicquid habebam sum elargitus: pannū alia-
q; p multa: nulla mihi facta versura: sed sunt natu-
ra pauidi ac timidi. Ceterum vbi se cernunt tutos:
omni metu repulso: sunt admodū simplices ac bo-
nę fidei: & in omnibus quæ habent liberalissimi: ro-
gant q̄ possidet inficiatur nemo: quin ipsi nos ad
id poscendum inuitant. Maximum erga omnes a-
more præferūt: dant quęq; magna p paruis. minī-
ma licet re/nihiloue cōtenti: ego attē phibui ne tā
minima & nullius precii hīsce darentur: vt sunt lan-

cis / parapsidum / vtiriq; fragmenta / Item clauí / ligu-
le / quanq̄ si hoc poterant adipisci: videbañ eis pul-
cerrima mundi possidere iocalia. Accidit enī quen-
dam nauítam : tãtum aurí pondus habuisse p̄ vna
ligula: quãti sunt tres aurei solidi : & sic alios p̄ aliis
mínoris precii: præsertim p̄ blanquis nouis: & quib-
usdam nummis aureis: p̄ quibus habendis dabãt
quicquid petebat venditor: puta vnciam cum dimi-
dia & duas aurí: vel triginta & quadraginta bõbi-
cis pōdo: quã ipsi iã nouerãt. Item arcuū / ampho-
re / hidrie / doliq; fragmenta: bombice & auro tan-
quã bestię comparabant: quod quia iniquum sane
erat: vetui: dediç; eis m̄lta pulcra & grata: quę me
cum tuleram nullo interueniente premio: vt eos mi-
hi facilius conciliarem: fieretq; christicole: & vt sint
proni in amorem erga Regem reginam principesq;
nostros & vniuersas gentes Hispaniã: ac studeant
perquirere & coaceruare: eaç; nobis tradere quib;
ipsi afflunt & nos magnopere indigemus. Nullam
hií norunt ydolatriã: immo firmissimè credūt om-
nem vim: omnē potentiam: omnia deniq; bona esse
in cœlo: meq; inde cum his nauibus & nautis de-
scēdisse: atq; hoc animo vbi fui susceptus postq̄ me
tum repulerant. Nec sunt segnes aut rudes: quin
summi ac p̄spicacis ingenii: & homiēs qui transfre-
tant mare illud: nō sine admiratiōe vniuscuiusq; rei
rationem reddunt: sed nunq̄ viderūt gentes vesti-
tas neq; naues huiusmodi. Ego statim atq; ad ma-

33
re illud peruenire: prima Insula quosdā Indos vīo
lenter arrīpui: qui ediscerēt a nobis: & nos pariter
docerent ea: quorū ipsi in hisce partibus cognitio-
nem habebant. & ex voto successit: nam breuī nos
iplos: & hī nos: tum gestu ac signis: tū verbis intel-
lexerūt: magnoq; nobis fuere emolumēto. veniūt
modo mecū tamē: qui semp putāt me desiluīsse e
cœlo q̄ quis diu nobiscū versati fuerint: hodieq; ver-
sent. & hī erant primī: qui id quōdcūq; appellaba-
mus nunciabant: aliī deinceps aliis elata voce dicē-
tes. Venite venite & videbitis gētes ethereas. Quā
obrem tam femine q̄ viri: tam impuberes q̄ adulti:
tam iuuenes q̄ senes: deposita formidine / paulo an-
te concepta: nos certatim visebāt magna iter stupā-
te caterua / aliis cibum / aliis potum afferētibus: ma-
ximo cum amore ac benivolentia incredibili. Ha-
bet vnaqueq; Insula: mltas scaphas solidi ligni: &
si angustas: longitudine tamen ac forma nostris bi-
remibus similes: cursu autē velociōres. Regunt re-
mis tantūmodo: Harum quedē sunt magnæ: que-
dam paruē: quedam in mediō consistūt. Plures ta-
men biremi que remigēt duodeuiginti transtris ma-
iores: cum quibus in omnes illas Insulas: que in nu-
mere sunt: traicitur cunq; his suam mercaturam ex-
ercēt: & inter eos cōmertia fiunt. Aliquas ego hæc
biremīum seu scapharum vidī: que vehebāt septua-
ginta & octuaginta remiges. In omibus his Insu-
lis nulla est diuersitas inter gentis effigies. nulla in

moribus atq; loquela: quin omnes se intelligūt ad-
inuicē: quæ res putilis est ad id : quod serenissimū
Regem nostrum exoptare præcipue reor: scilicet eo-
rum ad sanctam christi fidem cōuersionē . cui qui-
dem quantum intelligere potui facilimi sunt & pro-
ni. Dixi quēadmodum sum progressus antea Insu-
lam Iohanam per rectum tramitem occasus in ori-

entem miliaria .cccxxij. secundum quam viam & interuallū itineris : possum dicere hanc Iohanam esse maiorem Angliā & Scotia simul: nāq; vltra dicta. .cccxxij. passuum milia: in ea parte quę ad occidentem prospectat: due (quas nō peciū) supersunt prouincie: quarum alteram Indi Anan vocant: cuius accolę caudati nascuntur. Tenduntur in longitudinē ad miliaria. dxxx. vt ab his quos veho mecum Indis percepi: qui omnis has callent Insulas. Hispanę vero ambitus maior est tota Hispania a cologna vsq; ad fontem rabidum. Hincq; facile arguitur q; quartū eius latus quod ipse per rectam lineam occidentis in orientem traieci: miliaria continet. dxi. Hęc Insula est affectanda & affectata nō spernenda in qua & si aliarum omnium vt dixi pro Inuictissimo Rege nostro solenniter possessionem accepi: earumq; imperiū dicto Regi penitus committitur: in oportuniōri tamen loco: atq; omni lucro. & commertio condecēti: cuiusdam magnę ville: cui Natiuitatis domini nomen dedimus: possessionem peculiariter accepi. ibiq; arcem quandā erigere ex templo iussi: quę modo iam debet esse peracta: in qua homines necessarij sunt visi: cum omni armorum genere: & vltra annum victu oportuno reliqui. Item quandam carauellam: & pro alijs cōstruendis tam in hac arte q̄ in ceteris peritos: ac eiusdem Insule Regis erga nos beniuolentiā & familiaritatē incredibilem. Sunt enim gētes ille amare

e e iij

biles admodum & benigne: eo q̄ Rex prædictus
me fratrem suum dici gloriabatur. Et si animum re
uocarent; & his qui in arce manserunt nocere velint:
nequeunt: quia armis carent: nudum incedunt: & ni
miam timidum. ideo dictam arcem tenentes: dunta
xat possunt totam eam insulam nullo sibi imminē
te discrimine (dūmodo leges quas dedimus ac re
gimen non excedant) facile detinere. In omnibus
his Insulis vt intellexi: quisq; vni tantum cōiugii ac
quiescit: præter principes aut reges: quibus viginti
habere licet. Feminae magis q̄ viri laborare vident:
nec bene potui intelligere an habeant bona propria
vidi enim quod vnus habebat aliis impartiri: p̄fer
tim dapes/obsonia / & huiusmodi. Nullum apud
eos monstrum reperi: vt pleriq; existimabant: sed
homines magnę reuerentię atq; benignos. Nec sunt
nigri velut ethiopes. habent crines planos ac demis
sos: nō degunt vbi radiorum solaris emicat calor.
permagna namq; hic est solis vehemētia: p̄pterea
ab equinoctiali linea distat (vbi videt) gradus sex
& viginti Ex montium acuminibus maximū quoq; vi
get frigus: sed id quidē moderant Indiarum loci con
suetudine: tū rerum calidissimæ quibus frequēter &
luxuriose vescunt p̄sidio. Itaq; mōstra aliq̄ nō vidi:
neq; eorū alicubi habui cognitionē: excepta quadā
Insula Charis nūcupata: quæ secūda ex Hispana
in Indiam transfretatibus existit. quam gens que
dam a finitimis habita ferocior / incolit. hi carne

humana vescuntur. **H**abent predicti biremiū genera plurima: quibus in omnes Indicas Insulas traiciunt/depredant/surripiuntq; quecunq; possunt. Nihil ab aliis differunt: nisi q; gerunt more femineo longos crines. vtuntur arcubus & spiculis arundineis: fixis (vt diximus) in grossiori parte attenuatis hastilibus. ideoq; habentur feroces: quare ceteri Indi inexhausto metu plectuntur: sed hos ego nihili facio plus q̄ alios. **H**i sunt qui cōeunt cum quibusdā feminis: quæ sole Insulā Matheunin primā ex Hispana in Indiam traiciētib; habitant. **H**e autē femine nullum sui sexus opus exercent: vtunt enim arcubus & spiculis sicuti de earum cōiugibus dixi: muniūt sese laminis eneis: quarum maxima apud eas copia existit. **A**liam mihi Insulam affirmant su predicta Hispana maiorem: eius incole carēt pilis. auroq; inter alias potissimum exuberat. **H**uius Insule & aliarum (quas vidi) homines mecum porto: qui horum quæ dixi testimonium perhibent. **D**eniq; vt nostri discessus & celeris reuersionis cōpendium: ac emolumentum breuib; astringā hoc polliceor: me nostris Regibus inuictissimis paruo eorū fultum auxilio: tātum auri daturum quantū eis fuerit opus. tantum vero aromatum. bombicis. masticis (quæ apud Chium duntaxat inueniūt) tantūq; ligni aloes. tantum seruorū hydrophilatorū: quantum eorum maiestas voluerit exigere. **I**tem reubarbarum & alia aromatum genera: quæ hii quos in di-

eta arce reliqui / iam inuenisse: atq; inuētuos existi-
mo. quādoquidem ego nullibi magis sum moratus
nisi quantū me coegerūt venti: praterq̃ in villa Na-
tiuitatis: dū arcem condere & tuta omnia esse pu-
di. Quæ & si maxima & inaudita sunt: multo tamē
maiora forēt si naues mihī (vt ratio exigit) subue-
nissent. Vex multū ac mirabile hoc: nec nostris me-
ritis correspōdens: sed sanctę Christianę fidei: no-
strorūq; Regum pietati ac religioni. quia quod hu-
manus consequi non poterat intellectus: id huma-
nis concessit diuinus. Solet enim deus seruos suos:
quicq; sua præcepta diligunt: etiā in impossibilibus
exaudire: vt nobis in præsentia contigit: qui ea cō-
secuti sumus: quę hactenus mortalium vires minis-
me attigerant. nam si harū Insularū quicpiā aliqui
scripserunt aut locuti sunt: omnes p̃ ambages & cō-
iecturas / nemo se eas vidisse asserit: vnde p̃pe vide-
batur fabula. Igit̃ Rex & Regina / principes / ac eo-
rum regna foelicissima: cunctaq; alię Christianorū
p̃uincię: Saluatori domino nostro Iesu christo aga-
mus gratias: qui tāta nos victoria munereq; dona-
uit: celebrentur processiones: peraganť solennia sa-
cra. festaq; fronde velentur delubra. Exultet Chris-
tus in terris: quēadmodū in cœlis exultat: cum tot
popolorum perditas ante hac animas saluatum iri
p̃gredit. Letemur & nos: tum p̃pter exaltationē
nostrę fidei. tum p̃pter rerū temporalium incremē-
ta: quorū nō solū Hispania: sed vniuersa Christia-

nitas est futura p̄ticeps. Hęc vt gesta sunt sic breuiter enarrata. Vale. Vlisbonę/pridie ydus Marcii.

Christoforus Colom Oceanicę classis Præfectus.

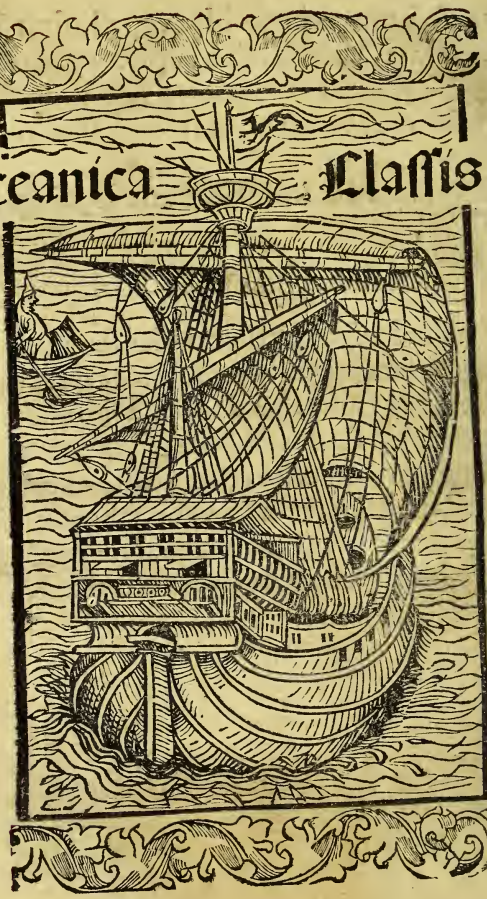
Epigrāma. R. L. de Corbaria Episcopi Mōtis palusii.

Ad Inuictissimū Regem Hispaniæ.

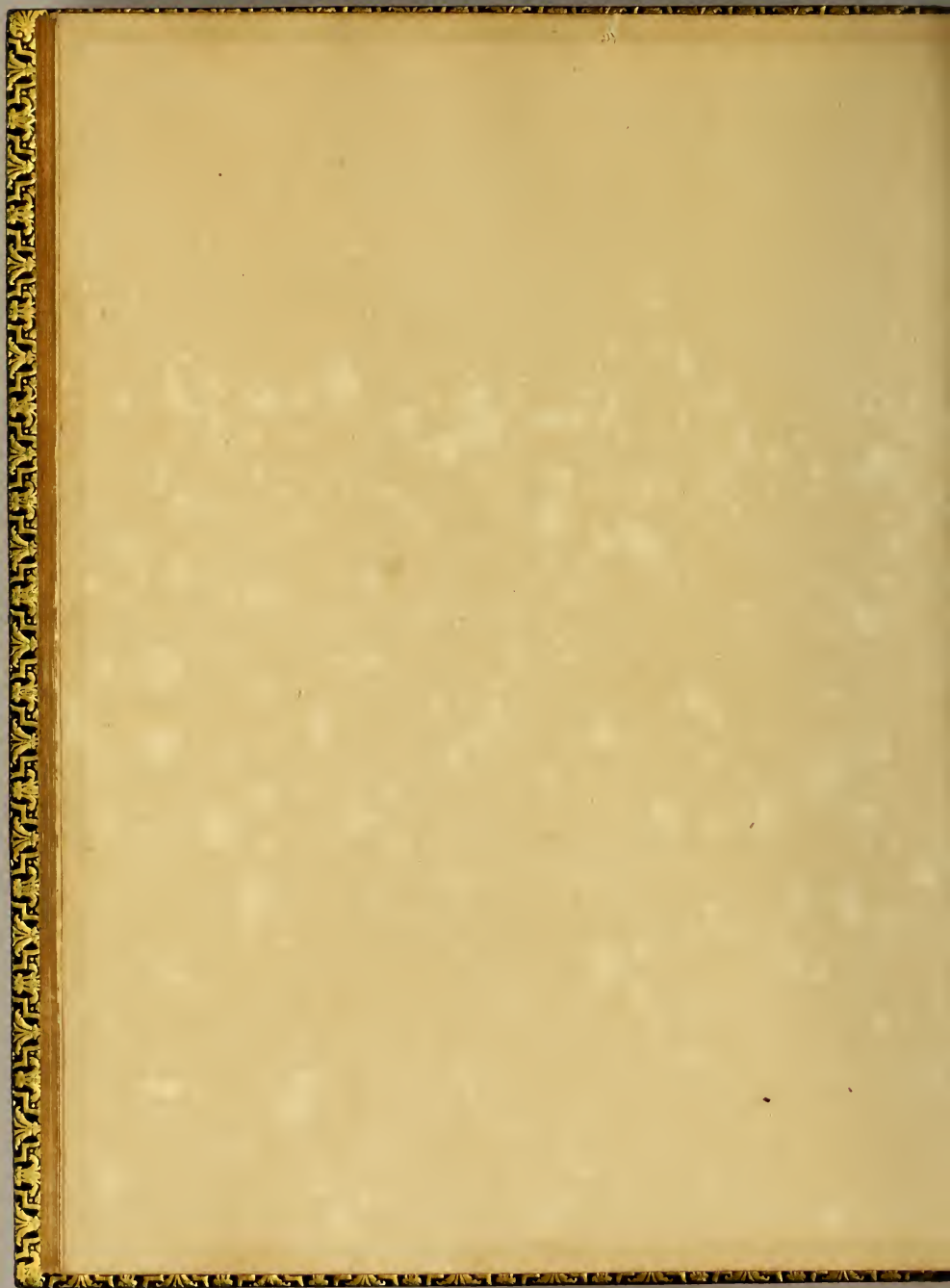
Iam nulla Hispanis tellus addenda triumphis:
 Atq; parum tantis viribus/orbis erat.
 Nunc longe Eois regio deprensa sub vndis:
 Auctura est titulos Bęthice magne tuos.
 Vnde repertori merito referenda Columbo
 Gratia: sed summo est maior habenda deo:
 Qui vincenda parat noua regna / tibiq; sibiq;
 Teq; simul fortem præstat & esse pium.

Oceanica Classis

H494
V476i

c

